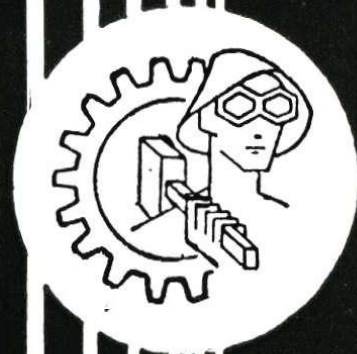

ŽELEZAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA
ŽELEZARNE JESENICE LETO 7

SEPTEMBER 1958

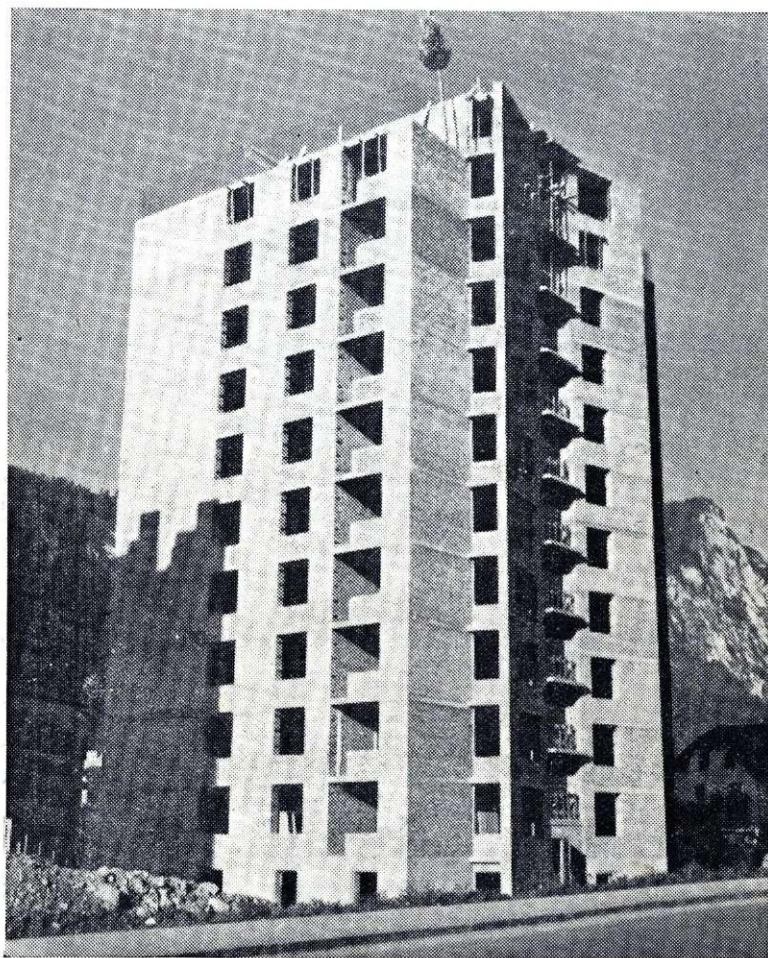
ŠT. 9

VSEBINA 9. STEVILKE

Na Plavžu so ustanovili stanovanjsko skupnost
Feromangan iz javorniškega plavža
Ob ukinitvi grupnih obratnih delavskih svetov
Cetrto stoletja valjarne tanke pločevine
(Praznik valjavcev na Javorniku)
Tako smo gospodarili v letošnjem I. polletju
Vажnejša načela pri novi delitvi dohodka
Sklepi VI. rednega zasedanja DS 10. septembra 1958
Posnemajmo naše gasilce v redu in čistoči
Pomen osvežilnih pijač pri delih ob visoki temperaturi
Večja storilnost dela — večji zaslužek
Prijetno razpoloženje pod šotori v Biogradu na moru
Pripravljamo nov tarifni pravilnik
Kaj je najbolj potrebno na Jesenicah
Na svoje domove se vračamo prijetno razpoloženi
Na praksi v francoski železarni
Obvezniki PV so taborili v Mojstrani
Ljudska tehnika med brigadirji na avto-cesti
Ljubljana—Zagreb
Stopil sem med najmlajše
Oj Triglav, moj dom, kako si krasan
Razmišljanje ob tednu TBC
Roparji
O novih pokojninah
Iz personalnega oddelka
Pepe Goflja ima basedo
Cene Ambrožič — 75-letnik
Triglavski planinski muzej
Sport
Vesti

Na Plavžu

so ustanovili stanovanjsko skupnost

Pisk sirene je naznanil konec dne in odprla so se široka vrata tovarne. Delavci — proizvajalci v strnjeni vrsti odhajajo na svoje domove, nekateri z avtobusi, vlaki ali peš. Težko osemurno delo je pri kraju in marsikdo od naših delavcev razmišlja na svojem povratku proti domu o doseženi proizvodnji, o normah in o tem, kako bo naslednji dan prijel za delo na svojem delovnem mestu. Toda to še ni vse, kajti naši delavci pogosto razmišljajo tudi o domu in družini.

Že pri vходу v stanovanje lahko sliši preneka-teri delavec ali uslužbenec naše železarne: „Ata! Ata!“

„Kaj pa je otroci?“ jih veselo povpraša oče. „Ali ste bili kaj pridni?“ Otroci strmiyo vanj, žena pa hiti pripovedovati, kako so bili poredni in kako so jo ovirali pri delu ter se opravičuje: „Tone oprosti, malo boš moral potrpeti, kosilo še ni pripravljeno.“ Hudo je in toži: „Zjutraj sem šla za teboj po mleko in meso. Potem dalje na trg, vrnila pa sem se šele ob desetih, saj veš, kako so trgovine oddaljene druga od druge. No, in ko sem prišla domov, da ti vidiš, kaj so počeli otroci! In vrhu tega me je čakala še žehta — toliko perila je bilo treba premencati z rokami“.

„Res ne vem,“ pravi žena, „kdaj se bo pri nas izboljšalo. Pri sosedovih imajo pralni stroj in Francka perilo hitro opere.“ Med kosilom sta svoj pogovor nadaljevala in žena mu potoži še o potrebi po krpalnici in šivalnici, ki bi jo na Jesenicah potrebovali.

Tone je razmišljal o pralnici, šivalnici, krpalnici in o tem, kako bi pomagal svoji ženi in družini pri premagovanju številnih težav pri delu. Naslednji dan se je posvetoval s svojimi sodelavci.

Vsi so bili mnenja, da bo treba na Jesenicah le nekaj ukreniti. Kakor on, tako imajo tudi njegovi sodelavci doma podobne težave. Ko se je Tone vrnil v ponedeljek s „šišta“, je bil na mizi listek z naslednjo vsebino: „V sredo zvečer bo v dvorani kino Radia na Jesenicah zbor volivcev. Pogovorili se bomo o stanovanjski skupnosti.“ Kaj pa je to, saj jo vendar že imamo in poleg tega imamo tudi hišni svet, pa kaj bo z njim, ko smo že deset let vnaprej zadolženi. Pred desetimi leti smo prepleskali stanovanjsko stavbo. Ko bi takrat delo vsaj sami opravili, bi še bolj držalo. danes pa se že lušči barva in tudi ceneje bi naredili.

Toneta je brez dvoma zanimalo, kakšno stanovanjsko skupnost naj bi ustanovili, zato je na

zboru volivcev z zanimanjem poslušal mnenja in pripombe volivcev, ki so govorili skoraj vsi o podobnih težavah. Zbor volivcev je ugotovil naslednje:

Skrb za otroke je v našem železarskem mestu mnogo premajhna, žal imamo premalo igrišč in vrtcev, tako da otroci nimajo določenega oziroma dovoljenega prostora za igranje.

Kljub številnim prošnjam in pogostim razpravam še danes na Jesenicah nimamo pralnic, krpalnic in likalnic.

Naslednja ugotovitev je bila tudi važna: Obrtniške usluge so predrage, primanjkuje pa tudi zainteresiranih obrtnikov, ki bi izvajali takšne usluge. Razumljivo je, da takšnim nalogam ne more biti kos en sam človek ali ena sama družina, zato so se volivci na svojem zboru odločili, da ustanovijo stanovanjsko skupnost „Plavž“, ki bo obsegala naselje od bolnice pa vse do Komunalne banke na Jesenicah.

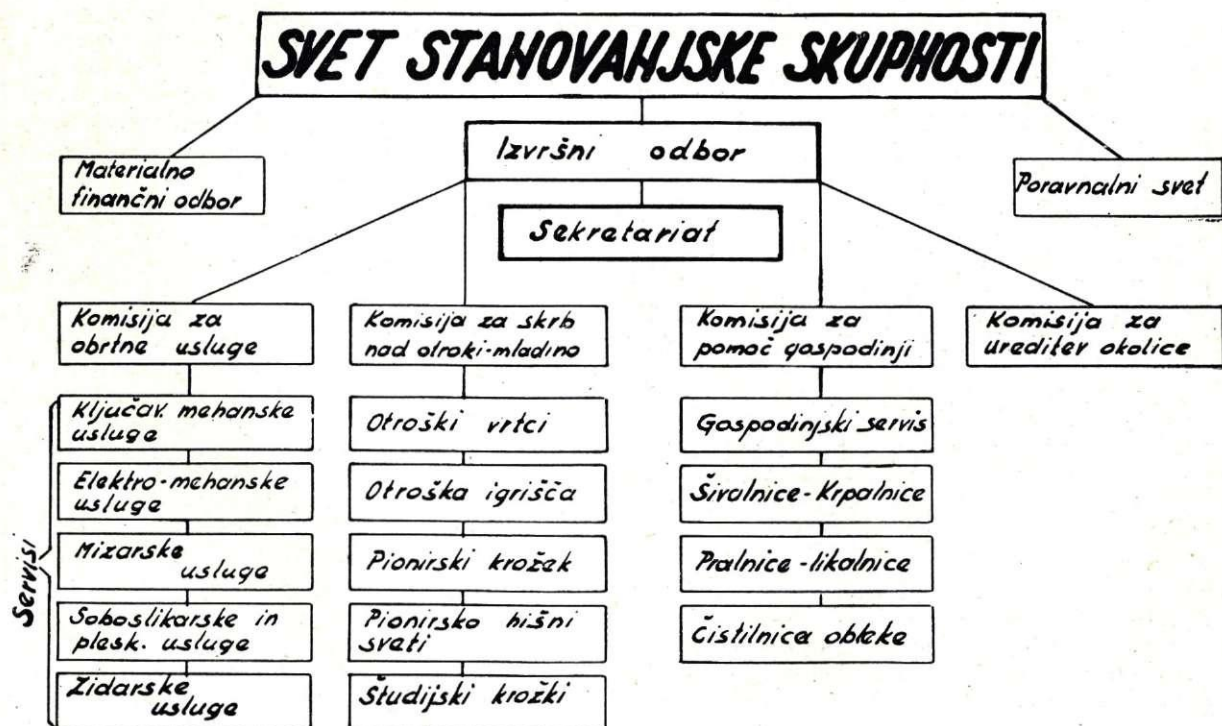
Kakešne pa so naloge stanovanjske skupnosti?

Prebivalci omenjenega terena naj bi v doglednem času ustanovili naslednje servise: servis za ključavničarsko-mehanične usluge, za elektro-mehanične usluge, za mizarske usluge, za soboslikarske usluge in za zidarske usluge. Delo v teh servisih bi opravljali stanovalci sami v svojem prostem času. Vodstvo novo izvoljene stanovanjske skupnosti pričakuje, da občinski ljudski odbor ne bo zahteval plačevanja vseh prispevkov družbi, saj člani stanovanjske skupnosti itak plačujejo obveznosti od osebnih dohodkov v rednem delovnem

času. Delo v servisu bo izključno za potrebe stanovanjske skupnosti ali z drugimi besedami povedano — razširjene družine. S takšnim poslovanjem bomo uspeli znižati ceno uslug na eni strani, hkrati pa bomo nudili skromen dodaten zaslužek stanovalcem, oziroma članom stanovanjske skupnosti, ki bodo izvajali dela v že omenjenih servisih. V okviru stanovanjske skupnosti naj bi ustanovili še šivalnico, delo v tej šivalnici pa bi opravile gospodinje, ki že imajo šivalne stroje. Gospodinje bi šivale kar na svojih domovih, plačilo za opravljeno delo pa bi prejemale neposredno od vodstva stanovanjske skupnosti. Pri novo ustanovljeni skupnosti na Plavžu imajo v načrtu tudi zgraditev večje mehanizirane pralnice, kjer bodo gospodinje lahko prale same, ali pa jim bo to opravila perica. Razumljivo je, da vodstvo stanovanjske skupnosti na Plavžu ni pozabilo tudi na likalnico, čistilnico in na gospodinjski servis.

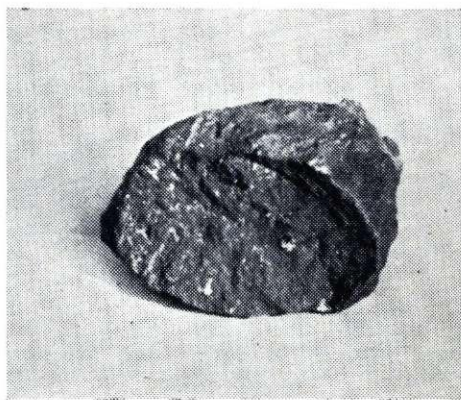
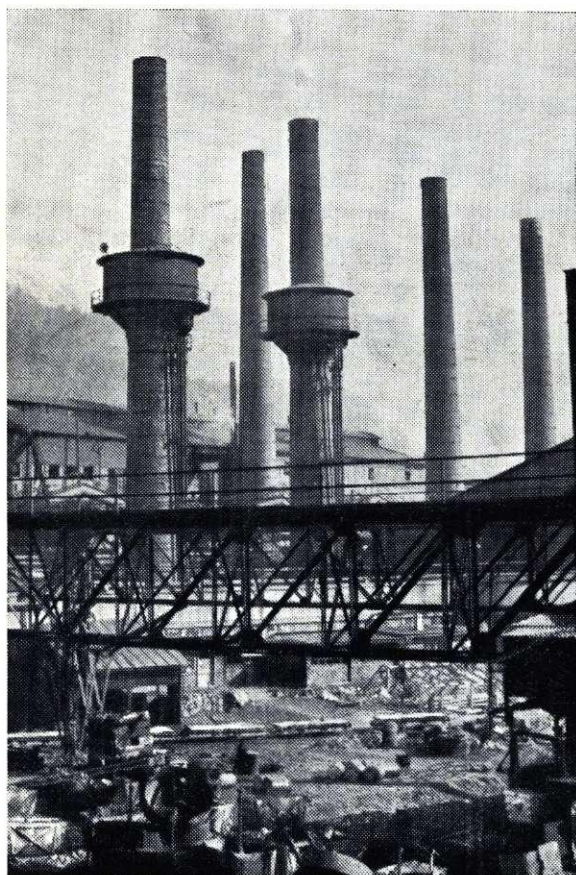
To je del nalog, ki jih bo morala opraviti stanovanjska skupnost, zato je bilo sklenjeno, da bodo temeljito poskrbeli tudi za varstvo otrok. V ta namen bo treba v okviru stanovanjske skupnosti urediti številna otroška igrišča in pripraviti primeren prostor za otroški vrtec. S tem delom je treba pohiteti, kajti z vselitvijo v stolpnice in stanovanjske bloke, ki so trenutno v gradnji, se bo povečalo število prebivalcev, pa tudi prirastek otrok, ca. 200 po številu, ne bo tako majhen. To so precej obširne naloge, ki jih ne bo moč rešiti preko noči.

Iz objavljene sheme je razvidno, kako izgleda taka stanovanjska skupnost, oziroma kako bo razporejeno delo po posameznih odsekih in servisih. Vodstvo stanovanjske skupnosti se zaveda težav, ki

jih bo treba premostiti. Predvsem gre tu za finančne težave. Ob ustanovitvi posameznih servisov bo treba poiskati potrebna denarna sredstva pri obstoječih hišnih svetih, pa tudi občinski ljudski odbor bo moral odriniti v ta namen nekaj tisočakov. Tudi naše železarsko podjetje bo lahko nudilo vsestransko pomoč novo ustanovljeni stanovanjski skupnosti; za delo v servisih bo potrebno orodje, zato bo upravni odbor stanovanjske skupnosti zaprosil Železarno Jesenice, da odstopi nekaj komadov že amortiziranega orodja; potrebovali pa bodo tudi odpadni material.

Seveda bo treba marsikaj napraviti tudi glede same organizacije stanovanjske skupnosti, ki se ne bo smela vmešavati v pristojnosti občinskega ljudskega odbora, kajti stanovanjska skupnost je slejkoprej namenjena le uslugam stanovalcem, ki stanujejo na območju terena, ki pripada stanovanjski skupnosti. Novo ustanovljena stanovanjska skupnost zaenkrat še nima nadrejenega organa, zato bo treba prijeti za delo kolektivno, nadaljnji uspehi pri delu stanovanjske skupnosti pa bodo odvisni od vseh članov. Za izvajanje nalog, ki jih bo morala opraviti stanovanjska skupnost na Plavžu, je bil izvoljen 29-članski svet stanovanjske skupnosti. Člani tega sveta so porazdeljeni po posameznih odborih in komisijah, kar je razvidno iz objavljenih slike.

Feromangan IZ JAVORNIŠKEGA PLAVŽA

Na dopoldanski dnini 14. avgusta 1958 sta delavca Krničar Peter in Žumer Franc v javorniški tovarni pri urejevanju prostora za skladiščenje ingotov našla feromangan.

Zaradi izredne teže najdenih komadov sta postala pozorna in jih odnesla na tehniko obrata Javornik I.

O najdbi feromangana je bila obveščena Stalna razstava — zgodovinski oddelek pri železarni Jesenice. Po ogledu terena na Javorniku, kjer je bil feromangan najden, se je ugotovilo, da gre za proizvod bivšega plavža K. I. D. Zemlja, iz katere je bil feromangan izkopan, je nanešena iz kraja, kjer je nekoč stal javorniški plavž (bivši gasilni dom). Pri graditvi novih plinskih generatorjev in širokotirne proge za valjarne so odvisno zemljo porabili za nasipanje terena, po katerem je speljana širokotirna proga in prostor za ingote.

Najdeni so bili trije komadi feromangana in bili predani v preiskavo laboratoriju OTK.

A. R.

V prihodnji številki berite zanimiv članek

**SKOZI PAVILJONE
SVETOVNE RAZSTAVE
V BRUSLJU**

Dimniki

Foto S. Smolej

OB UKINITVI

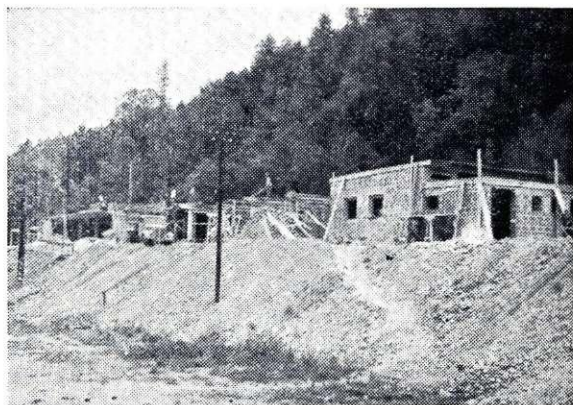
grupnih obratnih delavskih svetov

Na skupni seji tovarniškega odbora sindikata in tovarniškega komiteja ZKJ dne 28. VIII. 1958 so obravnavali tudi vprašanje nadaljnega obstoja grupnih in obratnih delavskih svetov v naši Železarni. Po temeljiti obravnavi je bil sprejet naslednji zaključek:

„Grupni in obratni delavski sveti, ki so bili v našem podjetju formirani 1953. l. oziroma 1956. l., se ukinejo“.

Leta 1953 smo ustanovili obratne delavske svete. S tem smo hoteli centralni delavski svet razbremeniti drobnih poslov, ki jih je do takrat obravnaval. S formiranjem obratnih delavskih svetov smo želeli drobne posle prenesti v kompetenco tem delavskim svetom. Tudi delavsko samoupravljanje se je s formiranjem obratnih delavskih svetov hotelo približati delavcem, tako da bi se čim bolj sprostila inicijativa za čim širše demokratično upravljanje nad proizvodnimi sredstvi. Rezultati pa so pokazali, da takšno delavsko samoupravljanje v okviru obratnih in grupnih delavskih svetov le ni imelo zaželenih uspehov. Še več, z ustanovitvijo takšnih organov delavske samouprave smo tudi več ali manj izmaličili pojem delavskega samoupravljanja. Že pri formiranju teh novih organov delavske samouprave so bile napravljene prve napake. Mi smo samo formirali obratne delavske svete, nismo pa uredili razmer in dali materialne osnove, na kateri bi lahko deloval takšen delavski svet. Rezultat ustanovitve teh delavskih svetov je bil, da so se v obratih prepletale kompetence. Pojem upravljanja in pojem vodenja sta se prepletala in izmaličila. Zaradi nerešenih osnovnih vprašanj, kako in na kakšen način naj bi delovali naši delavski sveti po obratih, smo prišli do ugotovitve, da naši obratni in grupni delavski sveti sploh niso mogli obstajati kot samostojni organi upravljanja. Funkcije delavskih svetov so se različno menjale. Imeli so vlogo pomožnega organa centralnega delavskega sveta, vlogo posvetovalnega organa, mobilizacijskega organa in slično. Ponekod tudi te funkcije niso opravili, ker so se zelo redko sestajali. Pogosto se je tudi slišalo, da delavski sveti po obratih „životarijo“. Vse te navedbe potrjujejo diskusije na sestankih delavskih svetov, ki jih lahko razberemo iz zapisnikov teh sej.

Tudi v temeljnem zakonu o gospodarjenju z državnimi gospodarskimi podjetji po delavskih ko-

Bodoča tržnica...

lektivih, da s tovarnami, rudniki, prometnimi, kmetijskimi, gozdarskimi, trgovskimi in drugimi podjetji gospodarijo delovni kolektivi, ni govora o obratnih delavskih svetih. Že samo dejstvo, da obratni delavski sveti niso uzakonjeni, da jim nismo pripravili za gospodarjenje ekonomskih materialnih osnov, pove dovolj jasno, da v takih pogojih ti sveti ne morejo delovati. V zakonu o delavskem samoupravljanju je točno precizirano, da delavski sveti upravljajo, a ne vodijo podjetja. V delu obratnih delavskih svetov smo zasledili, da niso mogli upravljati iz prej navedenih razlogov, voditi obrat pa tudi ne, ker je zato postavljen po upravni liniji obratovodja, oziroma grupni šef. V takšnem delu delavske samouprave po obratih so se morale prepletati kompetence delavskih svetov, upravnih organov in drugih političnih organizacij.

Tudi vloga sindikalnih organov v podjetju se je bistveno spremenila. Mnogo problemov, ki jih je do sedaj skušal reševati grupni ali obratni delavski svet, bi pravzaprav morale reševati sindikalne organizacije s politične strani, ali pa obratovodstva po upravni liniji.

Vsa ta nerešena vprašanja in takšne okoliščine, v katerih je nemogoče, da deluje obratni delavski svet, in s povečano ter razširjeno vlogo sindikata v podjetju, je končno izvršni odbor naše družnice skupaj s tovarniškim komitetom odločil, da se delavski sveti po obratih ukinejo.

Namesto njih bomo prešli na delo obratnih sestankov članstva, ki bodo na takšnih sestankih lahko reševali vse tiste probleme, s katerimi se je do sedaj delavski svet v obratu odnosno v grupi pečal. S tem se bo tudi povečala odgovornost obratovodij in grupnih svetov, ki so dolžni probleme reševati po upravni liniji tako, kot jih postavlja z nalogo preko direktorja in upravnega odbora centralni delavski svet.

Leben Franc

Stari trg ...

Foto Torkar

Četrto stoletje valjarne tanke pločevine

**Praznik valjavcev
na Javorniku**

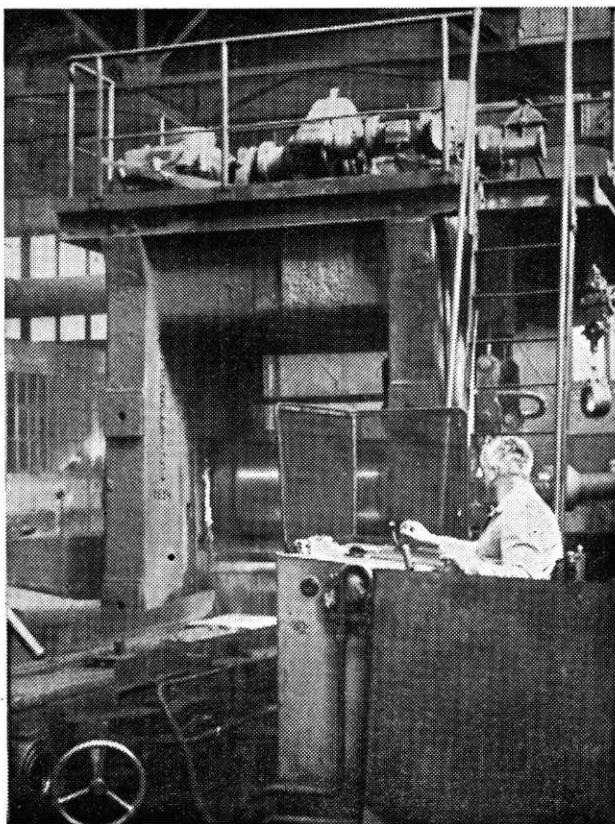
18. septembra je poteklo 25 let, odkar so pri bivši KID začeli z valjanjem tanke pločevine. V prejšnjih časih so na Javorniku valjali le srednjo pločevino. Takrat je bila dnevna proizvodnja zelo majhna, saj so v 8 urah izvaljali ca. 80–100 kosov pločevine, le enkrat pa se je zgodilo, da so izvaljali 120 kosov pločevine. To je bil za tiste čase velik uspeh. Zaradi povpraševanja na tržiščih po tanki in srednji pločevini se je vodstvo KID odločilo za postavitev nove proge tanke pločevine. To se je tudi zgodilo v letu 1933. Za začetek so postavili samo dve ogrodji. Na prvem ogrodju so predvaljali, medtem ko so na drugem končno izvaljali. V letu 1933 so poklicali na pomoč tudi nekaj nemških inštruktorjev, ki so skupno z našimi valjavci Ažmanom, Vodnjom, Markežem, Kristanom, Rajnhartom in Praprotnikom valjali na obeh ogrodjih. Začetek obratovanja proge valjarne tanke pločevine je bil za tiste čase velik dogodek. Pred drugo svetovno vojno je bilo kaj težko dobiti stalno zaposlitev, v valjarni tanke pločevine pa so takrat zaposlili celo vrsto domačinov, ki so pokazali izredno voljo in zanimanje za delo v obratu. Vsi od prvega do zadnjega so se trudili, da bi svoje strokovno znanje izpopolnili in da bi čim bolj obvladali proces dela. V letu 1934 so dosegli s pomočjo nove proge oziroma novega načina valjanja letno proizvodnjo preko 500 ton. Potrebe so narekovale, da so kmalu postavili tudi trio ogrodje, s tem pa se je povečala proizvodnja tako, da so v letu 1937 izvaljali že 12.500 ton, v letu 1940, to je tik pred

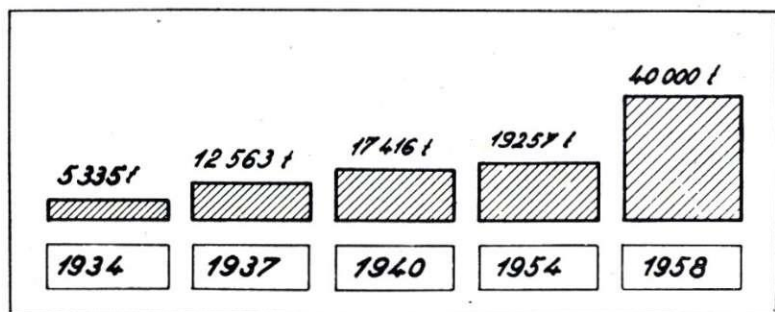
začetkom druge svetovne vojne, pa se je proizvodnja povečala za nadaljnih 500 ton, kar pomeni da je bila dosežena letna proizvodnja 17.400 ton. Med drugo svetovno vojno se seveda položaj ni bistveno izpremenil. Vse drugače pa je postalo v valjarni tanke pločevine v povojnih letih. Obnova domovine in začetek graditve socializma v naši državi sta pred kolektiv valjarne tanke pločevine postavila novo zahtevo. Proizvodnjo je treba povečati za vsako ceno. Ljudje, ki so delali na progi in v adjustaži tanke pločevine, so prišli za delo s podvojenimi silami, v letu 1954 pa dosegli rekordno proizvodnjo 19.200 ton.

Vodstvo naše Železarne je uvidelo, da so strojne naprave v valjarni tanke pločevine že doslužile svojemu namenu, sam proces dela pa je bil dokaj zaostal in počasen. Razmišljati so pričeli o gradnji nove mehanizirane proge. S postavitvijo nove proge tanke pločevine v letu 1955 se je proizvodnja povečala dosedaj več kakor za 100% in kakor kaže, bo v letošnjem letu kolektiv valjarne tanke pločevine izpolnil proizvodni plan v celoti, to je 40.000 ton. Nove strojne naprave so mehanizirane, zato so morali delavci, ki so bili doslej vajeni starega načina dela, vložiti precej truda, da so se priučili novemu načinu valjanja na progi tanke pločevine.

V obratu Javornik II. je še precej delavcev, ki so začeli z delom pred 25 leti, to je takrat, ko so se se prvič zavrteli valji na progi tanke pločevine in ko so delovodje Janez Bohinc, Cuder in Vidic za-

Foto Tone Urbanc

pisali v dnevno knjigo prve tone izvaljane pločevine. Danes še vedno aktivno delajo na progi in v adjustaži tanke pločevine naslednji sodelavci: Alič Franc, Bizjak Janez, Bizjak Aleš, Bidovec Janko, Bohinc Janez (upokojen), Bregant Alojz, Cerkovnik Ivan, Kogovšek Anton, Koselj Janez, Kosmač Jože, Ličof Ludvig, Malej Franc, Markun Miha, Noč Janez, Plasin Franc, Plasin Ciril, Prešeren Franc, Rajnhard Jaka, Ravnik Franc, Ravnik Karol, Rev Anton, Rožič Franc, Slamnik Andrej, Svetina Jože, Vengar Janez, Volčini Edi, Vengar Adi, Zalokar Franc, Zornian Franc, Žan Filip, Markež Valentin, Smolej Janez, Valentar Franc, Odlasek Ciril in Svetina Jože.

Delavci tega obrata so se spomnili 25 let trdega in naporenega dela. Živo so jim v spominu tisti dnevi in meseci, ko so kljub starim in dotrajanim strojnim napravam dosegali rekordno proizvodnjo. Nikoli ne bodo pozabili tistih dni, ko so po svojem opravljenem delu na progi po rednem šihu pomagali svojim sodelavcem v adjustaži tanke pločevine pri zračanju pločevine in sicer zato, da bi bilo čim manj zastojev pri odpremi pločevine in da bi v celoti izpolnili mesečno oziroma letno plansko nalogo.

Ob priliki, ko so slavili 25. obletnico obratovanja tanke pločevine na Javorniku, pa so se spomnili delovodje Janeza Bohinca, ki prav te dni odhaja v zasluženi pokoj. Tovariš Bohinc spada med tiste naše najstarejše delavce, ki so vedno dosledno izpolnjevali dane naloge. Težave, ki jih ni bilo malo, je tov. Bohinc premagoval, svoje sodelavce pa vzpodbujal z zdravim humorjem. Ob priliki, ko tov. Bohinc odhaja iz obratnega kolektiva tanke pločevine, ga je obiskal tudi naš sodelavec in ga zaprosil, naj mu pove nekaj o svojih doživljajih v obratu tanke pločevine. Tov. Bohinc pravi, da je bilo v njegovem življenju toliko veselih in žalostnih dogodkov, da bi zmanjkalo papirja v Železjarju, če bi hoteli vse natančno in do podrobnosti opisati. Med drugim nam je povedal tudi to, da je bil vesel sleherne delovne zmage, ki jo je dosegel obratni kolektiv v zadnjih povojnih letih. Teh delovnih zmag in uspehov pa je bilo kar precej. Vsak človek na svetu ima svojega konjička, pravi tov. Bohinc, jaz pa imam kar dva. Po šihu ali pa v nedeljo zgodaj zjutraj jo mahnem s puško na rami v hosto, kajti tam me čakajo gamsi, divji petelini, sovražijo me pa lisice, ker jim strežem po življenju na vsakem koraku. Drugi tak konjiček pa je moja „trompeta“, s katero si krajšam čas, ko presedim tedensko dvakrat v godbeni sobi pri Konjiču.

Tako smo gospodarili v letošnjem I. polletju

Na zasedanju Centralnega Delavskega sveta dne 10. 8. t. l. je bilo podano »Poročilo o finančnem uspehu« našega podjetja v I. polovici tega leta.

Predno preidemo na finančno poročilo, bomo osvežili spomin z nekaterimi dejstvi Zakona o delitvi dohodka, ki jih moramo poznati.

Zavedati se moramo, da smo upravljači tovarn in da v teh tovarnah tudi sami fizično ustvarjamo vso proizvodnjo, katero sami tudi prodajamo. Nimamo več meznega sistema, ne obračunskega plačilnega sklada, pač pa celotni dohodek delimo med družbo in kolektivom. To se pravi, da za svoje delo ne sprejemamo plač, pač pa imamo soudeležbo pri ustvarjenemu dohodku. Ključ za delitev dohodka med družbo in člani kolektiva je minimalni osebni dohodek. Ko razdelimo dohodek med družbo in kolektivom, takrat nastopi položaj, ki nam daje polno pravico in moč upravljanja, ki pripada podjetju.

Pa se prepričajmo, da je to tudi resnično.

Skupna vrednost našega prodanega blaga je znašala v I. polletju letos

din 14.001.384.000.—

Ko smo pokrili vse stroške za porabljeni material, amortizacijo, obresti in davek na promet izdelkov, je ostalo še dohodka, ki se deli med družbo in kolektivom v višini

din 4.160.084.746.—

Kakor že napisano, je mera za delitev tega dohodka »minimalni osebni dohodek« (to so 80 % plače po času, po lanskem tarifnem pravilniku), zato dobi od skupnega doseženega dohodka

družba	2.339.782.502 din
in kolektiv	1.820.302.244 din.

Torej je naš delovni kolektiv v I. polletju imel udeležbo pri doseženem dohodku 1.820.302.244 din. Dolžnost upravljača tovarne je, da skrbi za svoja osnovna sredstva, to se pravi za tovarniške stavbe, stroje, transportne naprave, energetske naprave itd. Poleg te dolžnosti ima upravljač tudi še skrb za družbeni standard celotnega kolektiva, zato more pri razdelitvi dohodka, ki pripada kolektivu, misliti na vse.

Na zasedanju delavskega sveta pride to upravljanje do polne veljave. Tako je bilo sklenjeno, da na račun osebnega dohodka iz skupno doseženega čistega dohodka določimo 1.400.535.123 dinarjev. V tem znesku so zajeti vsi prejemki, ki smo jih prejeli v I. polletju t. l., všteti premije in pa 95 % izplačila nad tar. postavkami po lanskoletnem tarifnem pravilniku. Ostanek je delavski svet določil: 85.000.000.— na rezervni sklad podjetja, din 334.767.121.— pa na nerazdeljena sredstva.

Gornja razdelitev je bila izvršena na podlagi sklepa delavskega sveta, ki je predhodno pretresel vse potrebe, ki nastajajo pri upravljanju našega podjetja in je pri tej razsoji

Tov. Bohincu smo želeli še veliko let zdravega in vedrega življenja, sam pa je obljubil, da svojih sodelavcev ne bo nikoli pozabil, kajti njihov delovodja je bil 25 let.

Uredništvo Železjarja se pridružuje čestitkam, ki jih je prejel kolektiv obrata valjarne tanke pločevine ob 25-letnici obratovanja, ob njihovem prazniku pa želimo valjavcem in ostalim delavcem tega obrata, da bi izdelali še več kvalitetnih proizvodov in da bi tako kakor doslej, vestno in požrtvovalno izpolnjevali proizvodne naloge.

imel popolnoma prosto voljo in svobodne roke. Delavski svet se je pri določitvi prilično visokega zneska za osebne dohodke držal načela, da je osebni dohodek upravičen in krit z dejavnostjo delovnega kolektiva. To upravičenost dokazuje s tem, da je letos v primerjavi z lanskim letom dosegel mnogo večjo prodajo z istimi prodajnimi cenami kakor lansko leto v istem času. Dalje, da je naš delovni kolektiv zaradi zunanjih vplivov imel mnogo višje proizvodnje stroške in je te stroške moral v celoti pokriti sam. Če primerjamo torej lanskoletne osebne dohodke, katere smo povišali za proračunski prispevek, ki ga lani ni bilo, dobimo naslednjo sliko:

Izplačano:

1957 — I. polletje	1958 — I. polletje
din 1.257,647.902.—	din 1.400,535.123.—

Vidimo, da je bilo izplačanega v letu 1958 — 12 % več osebnega dohodka, kakor pa v I. polovici leta 1957.

Kot že omenjeno, to višje izplačilo osebnega dohodka upravičujemo z večjo prodajo v I. polletju 1958 leta za 7 % in višje stroške, katere smo sami pokrili za 6 %.

Kar se pa tiče rentabilnosti našega podjetja, navajamo nekaj dokazov:

1. Odnos med narodnim dohodkom in vloženimi sredstvi (ne odnos med ustvarjenim dobičkom in vloženimi sredstvi):

$$\frac{5.568,081.000 \times 100}{12.239,500.000} = 45,49 \%$$

2. Odnos med doprinosom družbi in vloženimi sredstvi (brez obresti na obratna in osnovna sredstva in prom. davka):

$$\frac{2.339,782.000 \times 100}{12.239,500.000} = 19,12 \%$$

3. Odnos med delom dohodka za podjetje in vloženimi sredstvi:

$$\frac{1.820,320.000 \times 100}{12.239,500.000} = 14,87 \%$$

4. Odnos med preseženo vrednostjo in porabljenimi sredstvi:

$$\frac{4.469,630.000 \times 100}{9.160,245.000} = 48,79 \%$$

5. Odnos med preseženo vrednostjo in realizacijo:

$$\frac{4.469,630.000 \times 100}{14.001,384.000} = 31,92 \%$$

6. Odnos med preseženo vrednostjo in vkalkuliranim osebnim dohodkom:

$$\frac{4.469,630.000 \times 100}{1.098,450.000} = 406,90 \%$$

7. Primerjava doseženega narodnega dohodka v letu 1957 in v letu 1958 prikazuje naslednji napredek:

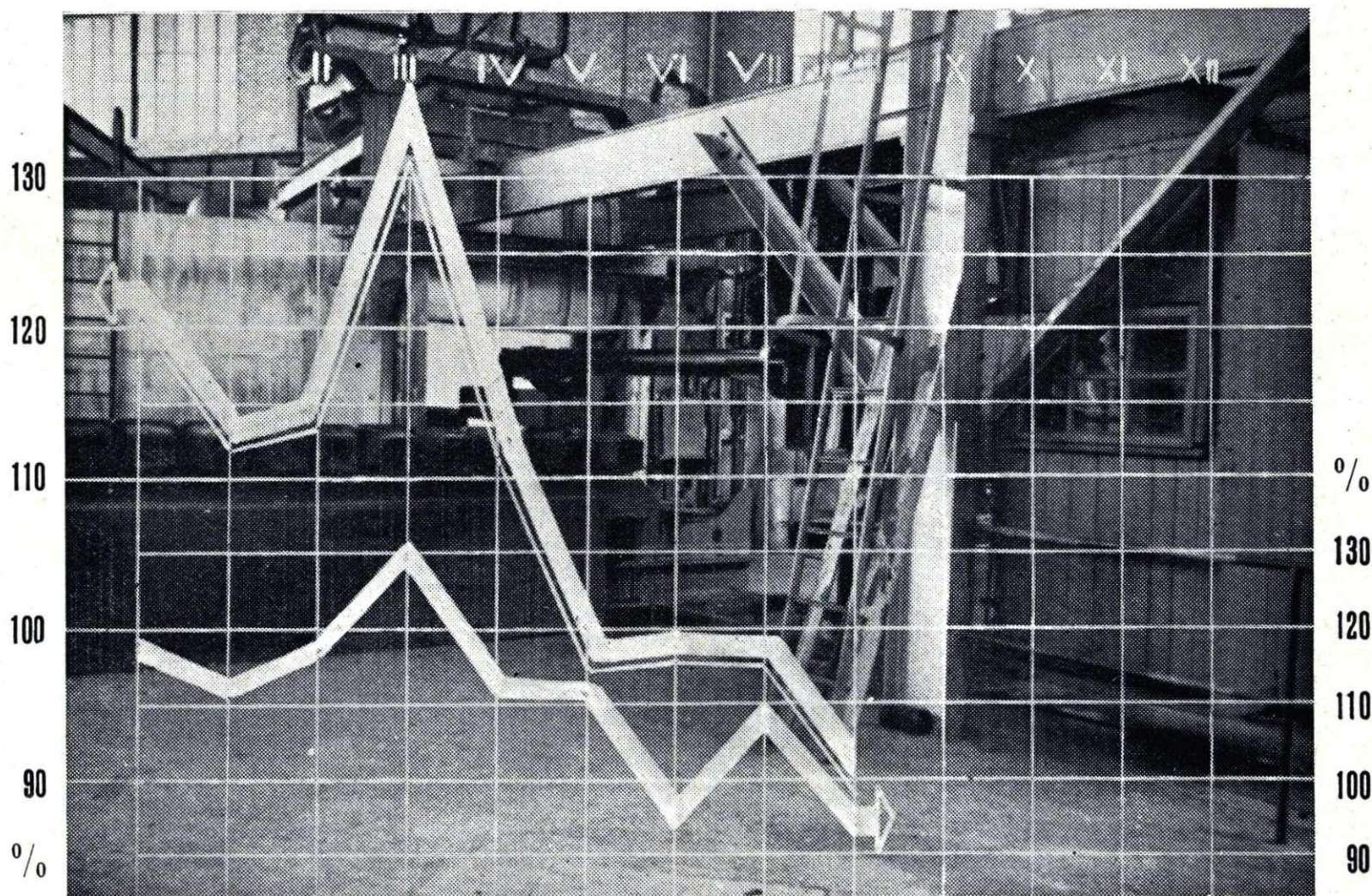
$$\text{1957: narodni dohodek } \frac{9.924,407.000}{\text{število zaposlenih } 089'9} = 1,485.710 \text{ din}$$

$$\text{1958: narodni dohodek } \frac{5.568,081.000}{\text{število zaposlenih } 6.782} = 837.630 \text{ din za I. poll.)}$$

$$= 1,675.260 \text{ din za leto 1958.}$$

Ravnik Stanko

Skupna proizvodnja v avgustu = 89.1 %

Blagovna proizvodnja v avgustu = 93.8 %

Celotna delitev temelji zato na rentabilnem izkoriščanju vloženih družbenih sredstev, ki jih uporabljajo in izkoriščajo gospodarske organizacije na podlagi svoje pravice do izkoriščanja in na cestah, kakršne se oblikujejo, oz. bi se morale oblikovati na tržišču. Zato n. pr. zakon o združevanju gospodarskih organizacij prepoveduje vsakršno združevanje, ki naj bi omejevalo delovanje tržišča in oblikovanje cen. Na takih osnovah je možno ugotavljati in odpravljati razlike v dohodkih gospodarskih organizacij, ki nastajajo neodvisne od njihovega bolj ali manj uspešnega poslovanja in se postopoma ustvarjajo splošni enaki pogoji za poslovanje vseh gospodarskih organizacij. Tako postaja čisti dohodek gospodarske organizacije v vse večji meri odvisen od produktivnosti in torej rezultat sposobnosti in napa delavcev gospodarske organizacije in od družbene koristnosti njihovega dela.

Eden od regulatorjev take delitve na podlagi objektivnosti so obresti od skladov osnovnih in obratnih sredstev ter zemljarina. Z njimi se spodbujajo gospodarske organizacije, da z družbenimi sredstvi, ki jih imajo v uporabi, čim bolj ekonomično gospodarijo. Te obresti namreč zmanjšujejo dohodek gospodarske organizacije, ki je tako neposredno odvisen od višine vloženih sredstev. S tem, da novi zakon o sredstvih gospodarskih organizacij postavlja enotno obrestno mero na sklade osnovnih in obratnih sredstev v višini 60 %, je za vse gospodarske organizacije postavljena v enaki meri zahteva, da družbena sredstva angažirajo v tisti višini, ki zagotavlja rentabilnost družbenih sredstev. Razen tega pa se postavlja enotno merilo za vsa sredstva, ne glede na to, v kateri gospodarski panogi se uporabljajo. Dopustitev morebitne izjeme od te enotnosti je v izključni pristojnosti Zvezne ljudske skupščine.

Tudi minimalni osebni dohodki, ki so primarno obračunski instrument, bodo določeni po objektivnih merilih kakor n. pr. strokovna izobrazba, ki je objektivno potrebna za opravljanje dela na delovnem mestu, poklicni povprečni delovni pogoji itd. Torej ne bodo odvisni od raznih okoliščin in faktorjev v posameznih gospodarskih organizacijah ali od pogojev na konkretnem delovnem mestu. Minimalni osebni dohodki bodo torej določeni po povprečnih pogojih, ne da bi se upoštevala konkretna situacija posameznih strok ali panog. Minimalni osebni dohodki praviloma niso osebni dohodki, ki se dejansko izplačujejo posameznim delavcem. So namreč samo osnova za delitev presežka dohodka gospodarske organizacije preko minimalnih osebnih dohodkov med gospodarsko organizacijo in družbo.

Objektivnost minimalnih osebnih dohodkov, ki bodo neodvisni od pogojev, razmer, strukture posameznih gospodarskih organizacij, strok, panog, je instrument, ki omogoča odpraviti dosedanje neenakost v sistemu delitve. Sedaj ne bodo več važna ali celo odločilna za obseg in višino družbenih obveznosti razmerja iz preteklih obdobj. Na podlagi objektivnih minimalnih osebnih dohodkov bodo za vse gospodarske organizacije enake osnove za ugotavljanje prispevkov iz dohodka. Zaradi take funkcije bodo minimalni osebni dohodki predpisani z zakonom. Dokler pa tega ne bo, se bodo zgolj začasno ti dohodki ugotavljali na podlagi lanskoletnih zakonito določenih tarifnih postavk v okviru ravni po zveznem družbenem planu za leto 1957. Zaradi tega omenjeno načelo v tem prehodnem obdobju še ne bo moglo priti v celoti do izraza, kar pa ne more biti izhodišče za razna aprioristična odklonilna stališča glede sistema delitve dohodka.

Določitev minimalnega osebnega dohodka s strani družbe pa ni važna samo zaradi enakosti položaja v razdelitvi dohodka, temveč tudi zato, ker je v družbeni proizvodnji potrebno zagotoviti določen minimum osebnih

dohodkov vsakemu delavcu tudi takrat, kadar gospodarska organizacija ne ustvari zadostnega dohodka. Na ta način se tudi materialni položaj delavca - proizvajalca v družbi objektivizira in zaščiti v skladu s 7. členom Zakona o delovnih razmerjih. To se izraža v predpisih, po katerih gospodarska organizacija, ki nima sredstev za minimalne dohodke delavcev, ne v dohodku po zaključnem računu ali po periodičnem računu in ne v rezervnem skladu, lahko uporabi za kritje razlike do minimalnih osebnih dohodkov sredstva sklada obratnih sredstev in celo sklada osnovnih sredstev.

Enakost meril

Glede objektivizacije v delitvi dohodka je za stabilizacijo gospodarstva in uravnovešeni gospodarski razvoj potrebno uveljaviti tudi enaka merila, pri določanju obveznosti gospodarskih organizacij. V takem sistemu se namreč lahko uveljavijo pozitivni vplivi delovanja ekonomskih zakonov na gospodarjenje, na izkoriščanje družbenih proizvodjalnih sredstev. Prav tako pa tak način zagotavlja, da pride do dejanskega izraza pri delitvi dohodka in določanju obveznosti, le uspeh, ne pa morda s spretno uporabo raznih administrativnih in finančnih ukrepov. Enakost meril pomeni načelno enak položaj vseh gospodarskih organizacij v gospodarskem sistemu, načelno enak pravni položaj glede osnov in metode določanja obveznosti kakor tudi glede pogojev, od katerih zavisi obseg njihovih pravic.

Načelo enakosti meril, ki se v novem sistemu uporablja za vse dejavnosti in vse gospodarske organizacije, se kaže v razmerju ustvarjenega dohodka gospodarske organizacije napram minimalnim osebnim dohodkom. To razmerje je eno najpomembnejših osnov novega sistema. V bistvu pomeni, da je odločilno merilo za pravice in obveznosti obseg ustvarjenega dohodka po delavcu. Zato so minimalni osebni dohodki za vse gospodarske organizacije enako merilo za delitev ustvarjenega dohodka gospodarske organizacije. To enako merilo naj zagotovi, oz. omogoči, da se čisti dohodek, do katerega ima gospodarska organizacija pravico, ravna po efektu dela, ki naj se odraža v višini doseženega dohodka na enega delavca v razmerju dohodka podjetja napram minimalnim osebnim dohodkom.

Mehanizem delitve dohodka temelji na progresivnem izločanju sredstev za splošne družbene potrebe. Tak način naj sicer zagotovi neogibno potrebno nadaljnjo krepitev materialne osnove naše družbe kot celote. Omogoči naj zajemati presežke, ker je dohodek še zelo neravnomočno razporejen med posamezne dejavnosti in gospodarske organizacije. S progresivnim zajemanjem prispevkov pa se položaj tistih gospodarskih organizacij, ki jim objektivne okoliščine omogočajo brez posebnega truda doseči višji dohodek, približuje tistim gospodarskim organizacijam, ki takih posebnih ugodnih pogojev nimajo in tako prispeva k realizaciji, da bo obseg čistega dohodka načelno odvisen predvsem od lastne gospodarske aktivnosti in prizadevnosti. Zato progresivni prispevek obremenjuje samo tisti del dohodka, ki presega znesek minimalnih osebnih dohodkov delavcev ustrezne gospodarske organizacije. Ker pa se obračunava v razmerju napram temu znesku, gospodarskim organizacijam ne bo kazalo dvigati tega zneska z objektivno nepotrebnim zaposlovanjem, ker bi to dvigalo osnovo za obračun prispevka ne pa dohodka.

Popolnoma napačno bi bilo smatrati minimalne osebne dohodke za nekakšen minimalni plačni sklad gospodarske organizacije, kajti ti dohodki so primarno le obračunska sredstva. Dejanski, delavcem efektivno izplačani so ti dohodki le strogo izjemno, kadar gospodarska organizacija ne doseže dovolj čistega dohodka, da bi lahko izplačala osebne dohodke, obračunane po osnovah svojega tarifnega pravilnika.

SKLEPI

VI. rednega zasedanja DS dne 10. septembra 1958

1. V zvezi s popuščanjem delovne discipline naroča Delavski svet upravi podjetja, da se loti ureditve resno in z ostrimi, enotnimi in doslednimi ukrepi to stanje čimprej popravi. Kršilce reda in discipline naj se obravnava nepristransko, v skladu z zakonskimi predpisi.

2. Sprejme se predlog Upravnega odbora o izplačilu enkratne nagrade honorarno zaposlenim, ki so zaposleni več od treh mesecev in delajo nad 6 ur. Višina nagrad naj se obračunava po principu delitve dobička za stalno zaposlene. Odobrava se izplačilo navedenih nagrad v skupnem znesku 172.000 din.

3. Uprava podjetja in UO skupaj z obratovodstvi se zadržujejo, da se glede prostovoljnega dela izvrši reorganizacija v obratih, kjer se prostovoljna delovna sila uporablja, da se manjkajoča delovna sila nadoknadi najprej iz rezerve obratov in potem šele iz povišanja normativa. — O rešitvi tega problema je treba poročati na prihodnjem zasedanju Delavskega sveta.

4. Uprava podjetja naj ponovno analizira stanje v martini in ukrene potrebno, da se proizvodni plan v martini v celoti izvrši.

5. Delavski svet je soglasno sprejel pravilnik o nagrajevanju za tehnične izpopolnitve.

6. Iz kreditnega sklada za zidanje stanovanjskih hiš ObLO Jesenice se najame posojilo v znesku 339.000.000 din.

To posojilo se najame za dobo 15 let z obrestno mero 3 %. Za podpis posojilne pogodbe se pooblašča: glavni direktor, tov. ing. Matevž Hafner in direktor gospodarsko-računskega sektorja, tov. Stanko Ravnik. — Plačevanje anuitet se bo vršilo iz sklada skupne porabe.

7. Sprejema se poročilo finančno-ekonomske komisije o priporočilih in nalogah Finančne inspekcije OLO Kranj in se sklone, da se pristopi k realizaciji nalog in odstranitvi vseh pomanjkljivosti, kakor jih navaja poročilo.

8. Sprejme se polletni obračun Kazine in DUR-ov na znanje in se sklone, da Delavski svet ni pripravljen kriti nastalih materialnih izgub Kazine.

V dosedanjih sistemih delitve celotnega dohodka gospodarske organizacije niso imele večje samostojnosti v razpolaganju s tistim delom dohodka, ki jim je ostal po kritju družbenih obveznosti. Prav tako niso imele večjih možnosti, da bi objektivneje diferencirale osebne dohodke delavcev oz. osnove za njihovo ugotavljanje. Poleg tega se je v dosedanjem sistemu dobršen del sredstev za potrebe splošne potrošnje finansiral iz dobička gospodarskih organizacij. To je dalo politično teritorialnim enotam povod, da so vzpodbujale gospodarske organizacije, da so ustvarjale čim večje dobičke, večkrat premalo z dvigom produktivnosti, cenejšo, kvalitetnejšo proizvodnjo.

Sistem delitve s prispevkom iz dohodka gospodarskih organizacij in s proračunskim prispevkom iz osebnih dohodkov delavcev daje večjo samostojnost gospodarskim organizacijam v razpolaganju s čistim dohodkom in v diferenciranju osnov za osebne dohodke. Hkrati pa ustvarja možnost, da se splošna potrošnja giblje v sorazmerju z ustvarjenim osebnim dohodkom delavcev.

9. Za nastale materialne izgube se odgovorne uslužbenke Kazine preda v kazenski postopek rednemu sodišču.

10. Uprava podjetja se zadržuje, da do konca meseca septembra napravi predlog reorganizacije komunalnega oddelka, menz in Kazine v smislu centralizacije.

11. Izplačilo viška plač uslužbencem Kazine se zadrži do takrat, ko bo redno sodišče razsodilo krivdo. Vsi uslužbenki, katere bi redno sodišče priznalo kot krivce, izgube pravico do izplačila viška plač.

12. Zadržuje se uprava podjetja, da napravi realno kalkulacijo za prehrano v Kazini in DURih, kar bo služilo za osnovo reševanja tega problema.

13. Takoj se ukine popust pri hrani za abonente Kazine, ki niso člani našega delovnega kolektiva.

14. Delavski svet sprejema poročilo o štipendistih in zadržuje upravo podjetja, da izvrši analizo potrebe štipendiranja kemičnih ved.

15. Poročilo o izvrševanju programa dela Delavskega sveta in Upravnega odbora se prenese na drugo zasedanje DS s tem, da se poročilo razmnoži in da vsem članom DS v proučitev.

16. Sprejme se pregled planskih nalog za mesec september, s tem da uprava podjetja podvzame vse predložene mere.

17. Gradbenim nadzornikom se odobri nagrada za povečani obseg dela v višini od 3000 do 6000 din do novega tarifnega pravilnika. Višino nagrade določi direktor z odločbo individualno na osnovi predloga oddelka.

18. Sprejme se tarifni pravilnik MIŠ v celoti, kot ga je dala tarifna komisija centralnega DS. Dopolni se točka 13, da višino viška plač določi centralni DS. Tarifni pravilnik ima veljavnost od 1. januarja 1958 in je le začasen.

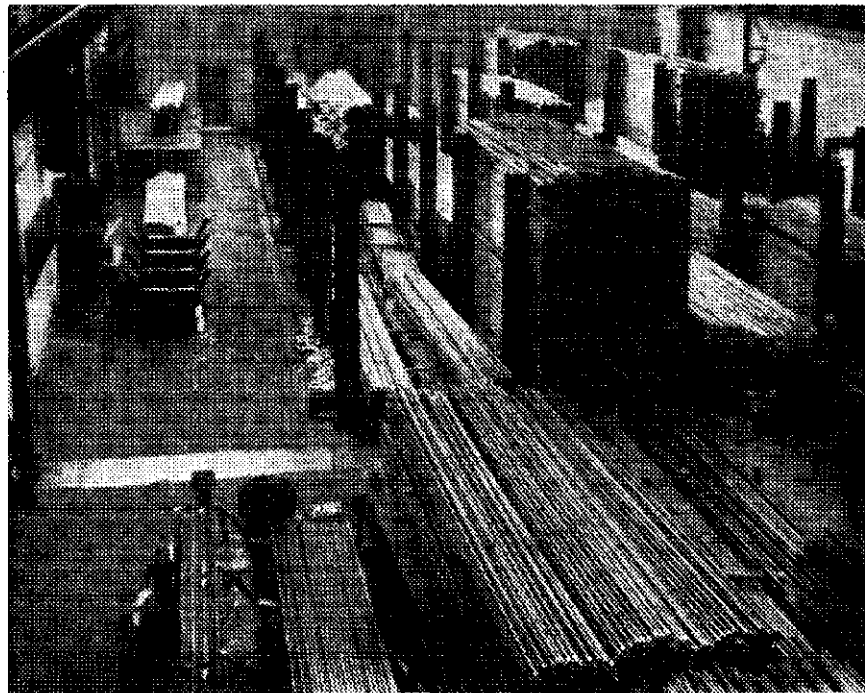
19. V zvez z gornjim sklepom DS zadržuje upravo podjetja, da dokončno reši pravno stanje MIŠ (status šole) in da čimprej reši vprašanje šolskega odbora MIŠ-e.

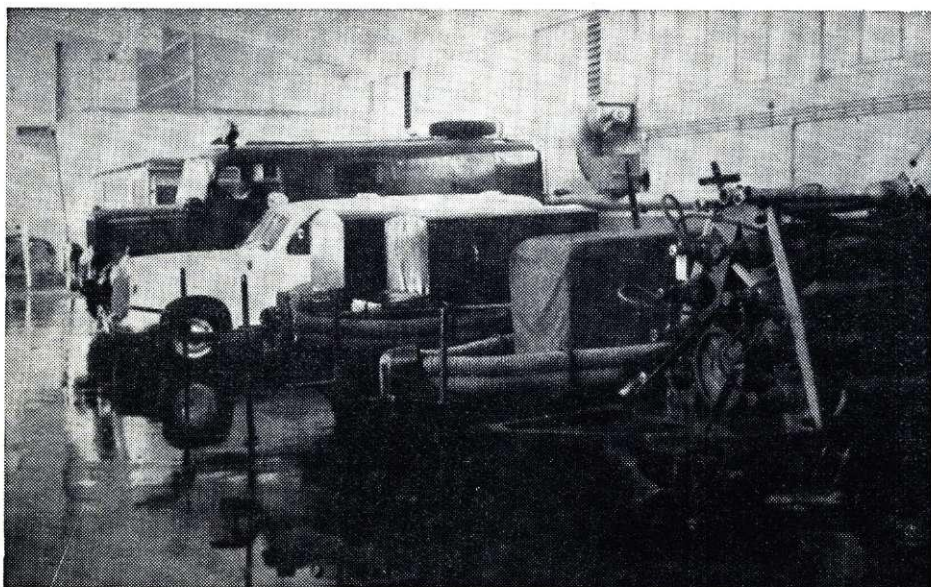
20. Sprejme se predlog komisije za osnovna sredstva in se odstopi ObLO Jesenice del daljnovega Jesenice—Javornik in elektrovarilni agregat. Zemeljski kabel se ne odstopi.

21. Prošnjo odpuščenega žerjavovodje Boga Seljaka je DS ugodno rešil s tem, da se sprejme na delo s 1. oktobrom, da se postavi na nižje delovno mesto in da se po prvem disciplinskem prestopku odpusti za stalno.

Vzorno urejeno skladišče v cevarni

Foto Jaka Čop

Vzorna čistoča
v gasilskem
domu

Foto Torkar

Posnemajmo naše gasilce v redu in čistoči

O redu in čistoči je bilo napisanega že veliko, toda kljub temu moramo priznati, da je znano slovensko pravilo „Snaga je pol zdravja“ premalo upoštevano. Starejši delavci v naši tovarni se prav gotovo spominjajo številnih akcij, katerih namen je bil urediti in očistiti naše obrate. Te očiščevalne akcije so precej pripomogle k vzdrževanju reda in čistoče v železarni, žal pa so bile le občasne. Kljub vsem naporom vodstva naše tovarne pa še vedno leži vsepovsod v tovarni kar precej kosov odpadne pločevine, lesa in drugih odpadkov. Delavci, ki delajo v oddelkih in obratih, se premalo zanimajo, da bi odstranili navlako, ki nam prav gotovo ne dela posebne časti. V našo tovarno večkrat prihajajo cele skupine gostov, ki si ogledujejo naprave v predelovalnih obratih, na plavžu, v martinarni in na Javorniku. Posamezni prizori iz naših obratov jim ostanejo dolgo v spominu, ker pa niso slepi, vidijo prav gotovo tudi razmetane odpadke, ki bi jih lahko s pridom uporabili prav gotovo v naši martinarni. Prav bi bilo, da bi v bodoče poskrbeli za stalno čiščenje v naših obratih. Morda bi kazalo uvesti posebne nagrade za tiste obratne kolektive, kjer bi bila red in čistoča zares upoštevana. Vse drugače pa je pri naših gasilcih. Kdor si je že ogledal novi gasilski dom na Senožetih, je lahko opazil, da je v tem domu na prvem mestu red in čistoča. Našim gasilcem se prav gotovo ni treba sramovati, kadar v njihov dom prihajajo bodisi domači ali tuji gostje. Orodnišče, skladišča, garderobe in jedilnica so tako lepo in vzorno urejeni, da našim gasilcem na čelu z njihovim poveljnikom tov. Gregorjem Novakom lahko samo čestitamo. V marsikaterem našem obra-

tu se takole izgovarjajo: Pri nas je metalurško podjetje, polno dima in prahu, zato je nemogoče, da bi imeli vse v redu in čisto ohranjeno. No, taki izgovori so prav gotovo brez vsake osnove. V mislih imamo prostore, kjer bi se lahko ohranila red in čistoča brez posebnih izgovorov; potrebno je le nekaj več prizadevnosti in dobre volje, pa bomo v železarni uspešno rešili tudi problem reda in čistoče. V zadnjih letih so posamezni obratni kolektivi organizirali veliko ekskurzij v druge tovarne. Naši sodelavci so si s pomočjo takšnih ekskurzij ogledali skoro vsa večja podjetja v Sloveniji in v drugih republikah. Ob takih prilikah so lahko videli, da je v drugih tovarnah s to stvarjo nekoliko drugače, kljub temu, da tudi tam ne primanjkuje prahu in dima.

Teh nekaj vrstic smo napisali zato, da bi se v naši železarni bolj resno začeli ukvarjati z mislijo, kako organizirati stalno vzdrževanje reda in čistoče tam, kjer se pač da. Kakor smo že omenili, so naši gasilci lahko vzgled, kako je treba urediti svoj delovni prostor. Vedno bi morali imeti pred očmi tista delovna mesta in tiste sodelavce, ki se lahko pohvalijo: „Pri nas je pa red in čistoča na prvem mestu“. Za stalno vzdrževanje reda in čistoče bi morda kazalo v posameznih obratih in oddelkih ustanoviti majhne higienske odbore od enega do treh članov in hkrati tudi skupine ljudi, ki bi skrbeli za red in čistočo v obratih in njihovi neposredni okolici. Uredništvo našega lista bi rade volje objavilo v Železarju vsak predlog bodisi od strani sodelavcev ali pa obratovodstev, kako in na kakšen način bi v tovarni poskrbeli za stalno vzdrževanje reda in čistoče.

Franc Žveglj

Pomen osvežilnih pijač pri delih ob visoki temperaturi

(Nadaljevanje in konec)

Storilnost dela pod višjo temperaturo pada po težini dela in višini temperature. Jasno je, da se pod takšnimi okolnostmi zviša tudi nevarnost za nezgode. Nadaljnji značilni bolezenski znaki pod takšnimi pogoji so vročinski krči. Ti se pojavljajo sprva kot boleča vznemirjenost ali pravi krči, posebno v oni skeletni miškulaturi, ki največ služi pri delu, predvsem v mečnih mišicah. Tudi oblika roke kot tačice, izraz usten za žvižg, se pojavlja v zvezi s krči v mišicah. Taki pojavi nastopajo predvsem v drugi polovici dne in trajajo lahko do 48 ur. To stanje spremljajo splošne motnje v telesnem počutju, predvsem motnje v prebavilih. Možen je tudi nastop smrti. Vzrok za to moremo iskati v zgostitvi krvi in v pomanjkanju soli, kakor tudi v prekomernem kopičenju odpadnih produktov presnavljanja v miškulaturi.

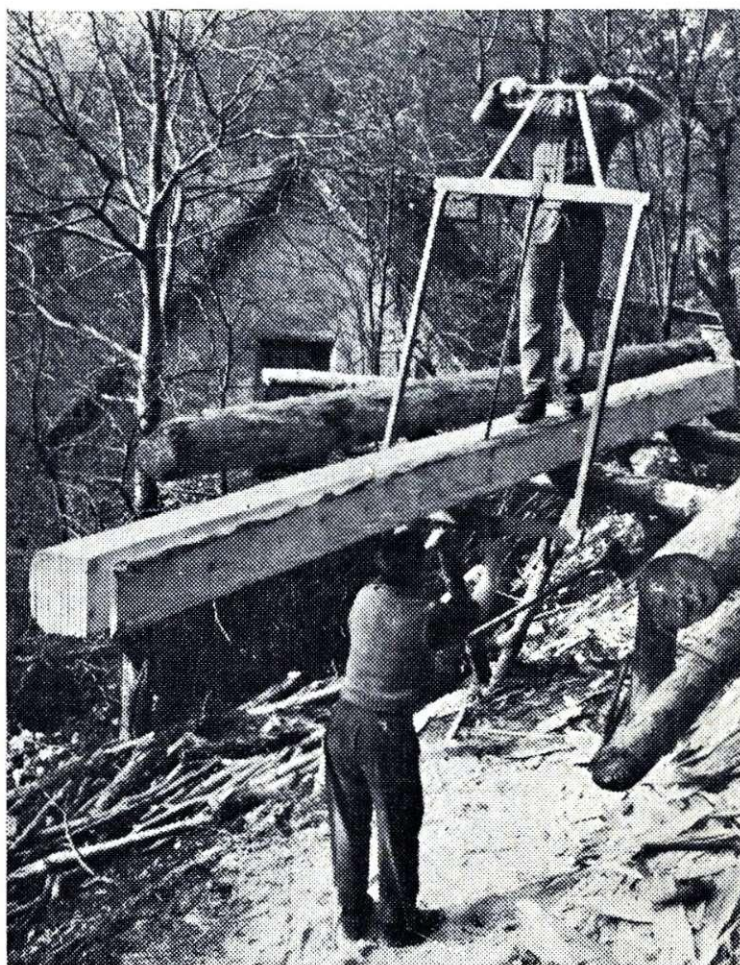
Pri delih v vročem in vlažnem ozračju je znojenje in s tem regulacija toplote moteno. Tako pride do nakopičenja toplote, ki se lahko kaže kot motnja v počutju udobja in zmožnosti za delo, v nezavesti, v obliki sončarice ali drugih kroničnih termičnih poškodbah.

Tako na primer zelo nepovoljno in bolešno vplivajo kombinacije od 18 do 20 °C in 80 do 100 % relativne vlage, 24 °C z 60 % ali celo 80 % ob brezvetrju. Temperatura 26 °C je pri visoki relativni vlagi veliko bolj nepovoljna kot suha vročina 30 °C. Take nepovoljne kombinacije srečamo tudi v naših obratih. Ob soparnemu vremenu pa soodločajo še višji pritisk vlage ali posebnosti zračne elektricitete.

Kot prvi znak nakopičenja toplote se pokaže na koži pot v kapljicah, ki se dobro vidi, ker ne more izparevati. Pojavi se nadalje zvišana frekvenca pulza zaradi prepotrebne živahnega dotoka krvi v kožo, predvsem k znojnicam. Hitrost pulza 120 na minuto ne sme biti prekoračena. Temperatura kože se zviša do 33 ali celo 35 °C. Nadaljnje posledice motenj v regulaciji toplote so pa občutek pobotosti, tesnobe, apatičnosti za telesno in duševno delo v zmanjšanju storilnosti in zvišanju utrujenosti, povečanju izmečka pri delu. Nastopi lahko tudi nezavest, kakor n. pr. če v kakem prostoru dalj časa biva več ljudi, v dvoranih in podobno. Te nezavesti povzroča nakopičenje toplote, ki pa najraje nastopajo pri človeku, ki je lačen, če je ozračje izrabljeno ali če nekdo dolgo stoji. Tipična oblika posledice nakopičene toplote je toplotni udar. Predznaki: glavobol, omotica, bliskanje pred očmi, šumenje v ušesih, malodušnost, zaspanost. Če se še zviša temperatura telesa, nastopijo motnje v dihanju, delovanju srca, nezavest ali krči, v nekaterih primerih celo smrt. Vzporedno se pojavijo motnje v prebavnem traktu, ledvicah, krvi in neredko tudi druge bolezni. Končno pri kroničnem pregretju ali pri izčrpanosti zaradi vročine nastopa še pri zvišani utrujenosti anemija, izgine tek in nastopajo motnje v prebavi, hujšanje, razdražljivost, glavobol, pomanjkanje spanja itd.

Na koži se lahko pojavijo opekline in to tedaj, če se kondenzira zelo vlažen in toplel zrak na hladni koži, medtem ko suh, toplel zrak ne povzroča opeklin, ker se na koži ohlaja.

Delovna storilnost vročinskih delavcev je omejena na možnost oddaje toplote. Tem večja je storilnost dela, čim povoljnejše in izdatnejše je oddajanje toplote in narobe. Isto velja za pogojnost nezdod in obolenj.

Tudi enakomerne srednje temperature pri srednji vlagi in ob mirnem ozračju so toliko bolj nepovoljne, ker pri tem manjkajo kožni dražljaji. Ta enakomernost omogoča začetek prehlada in to bolj kot zmerne temperaturne spremembe ob prepihu.

Naloga podjetja je olajšati delavcu na vročini delo bodisi z mehanizacijo ali s pomočjo dodeljenih pomožnih moči. Ventilacija delovnih prostorov in pravilna delovna zaščitna obleka sta predpogoj za uspešno preventivo. Nujno je potrebna stalna zdravstvena kontrola vročinskih delavcev in pri tej ne bi smeli prezreti kontrole pulza. Za vročinske delavce so potrebne delovne izmene, izključiti je treba od takih del vse mladoletne in ženske, debele in slabokrvne delavce, bolehe in to posebno obolele na srcu in krvotoku. Za novo sprejete delavce pri vročinskem delu je važno to, da se en teden počasi privajajo na vročinsko delo, da delajo v kratkih delavnih presledkih in da se odpočivajo v hladnejših prostorih. Na težko delo naj se privajajo na hladnejših delovnih mestih, šele nato naj prično z delom na vročini. Pijejo naj čim manj tekočin in soli!

Zgalne peči naj se ne praznijo in ne polnijo nezadostno ohlajene. Temperatura v teh pečeh ne sme presegati 50 stopinj Celzija, ko delavci pristopajo k delu. Ohlajevanje teh peči naj se pospeši s posebnimi prezračevalnimi napravami. Pri krožnih pečeh naj se delo ne opravlja preblizu ogrevalnih komor in naj ne bo prepiha zaradi odprtih vrat, oken itd. Skrbimo za zaščitno obleko, ki bo dopuščala izhlapevanje znoja. Na onih delovnih mestih, kjer nastopa vročinsko vlažna klima in ni možnosti za zadostno zračenje, je nujno potrebno skrajšati delovni čas.

Prvo pomoč pri toplotnem udaru nudimo na sledeč način: obolelega položimo v hladen prostor z dvignjeno glavo, razpemo mu obleko, na glavo mu pokladamo mrzle obkladke, dajemo mu mrzlo vodo v majhnih požirkih, seveda dokler je oboleli še pri zavesti. V nezavestnem stanju mu pomagamo z umetnim dihanjem. Vročinske krče zelo hitro odpravimo, če obolelemu dajemo zmerne količine soli, ca 2 gr na 100 kub. cm vode.

Posebne pomena je pri delu na vročini preskrba s pi-jačo, ki pa je različna za kratko ali dolgotrajno delo na vro-

čini. Važno vlogo igrata pri tem sol in vlaga telesnega tkiva, izločanje vode in soli s potenjem in sečjo, težina dela, obnašanje telesne temperature, odnosno delovna klima.

Kot že omenjeno, oddajo nekateri vročinski delavci na dnino 6 do 8 litrov potu in več. Znoj vsebuje poleg vode še soli, predvsem natrijev in kalijev klorid in sicer v znatno manjši koncentraciji kot kri in sokrvica tkiva. Če se torej znoj izloča, narašča koncentrat teh soli v tkivu in krvi. Ta prirastek v koncentraciji z zvišanjem ozmoličnega pritiska čutimo kot žejo. Odžejamo se takrat, ko se vzpostavi prvotna koncentracija soli. Bistveni del izgube soli s potenjem se nadoknadi že z osoljenostjo zajtrka ali kosila. Ker s potenjem izločamo neko gotovo količino soli, potrebujemo za vzpostavitev prvotne koncentracije manj vode, kot smo jo količinsko s potenjem izločili. Za pravilno odžejanje moramo piti manj kot smo izločili vlage s potenjem. Na ta način za odžejanje v nobenem primeru ne smemo popiti več pijače, kot je znašala količinsko izločena tekočina pri znojenju. Žejo pravilno tešimo v majhnih količinah med delom. Nepravilno je, če nekdo odlaša z odžejanjem do konca dne in tedaj zaužije večje količine tekočine naenkrat, ker poleg tega tak postopek ni koristen za želodec in krvni obtok.

Če pijemo premalo (če znaša izguba tekočine več kot 1 liter), naraste koncentracija soli in se kot posledica pokaže zmanjšanje delovne storilnosti.

Če pijemo preveč, posebno velike količine naenkrat, pride do razredčitve krvi in sokrvice telesnega tkiva v zvezi s pomanjkanjem kloridov. Organizem na to silno reagira in posledice se kažejo v nervozni razdraženosti in razburljivosti, razširitvi kožnega žilja, občutku vročine, pomanjkanju apetita, pospešeno je delo srca, pozneje motnje v srcu s smrtjo. Tudi krči zaradi toplotnega udarca ali sončarice so posledica pomanjkanja soli. Za odpravo teh pojavov pa zadošča že nekaj gramov soli.

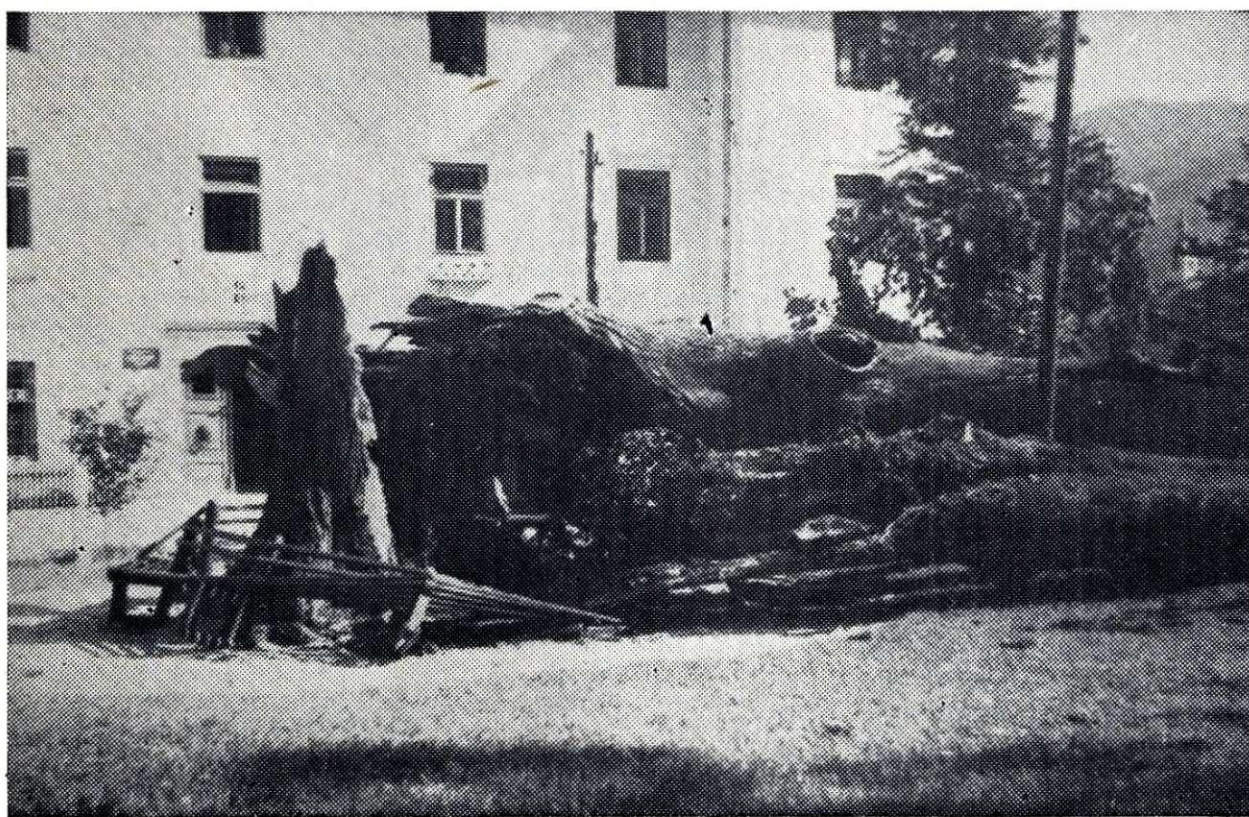
Izkušeni vročinski delavec se izogiba prekomernega pitja in že instinktivno zauživa prilično natančno količino pijače. Ne obstaja nevarnost pomanjkanja soli, ker se eventualna potreba krije s hrano preko dneva. Srednjeevropske klimatske razmere ne zahtevajo dodatkov soli v obliki slane limonade, gazirane slane vode itd. Delavec, ki je navajen vročine, se instinktivno navadi na hrano, ki vsebuje malo vode in soli. S tem se izločanje soli v seču zmanjša, vsebnost soli v znoju pade, tako da je nevarnost doljnosežne izgube soli vezana na privajenost organizma. Novi delavci naj se počasi na to privajajo in naj pijejo relativno malo in v malih obrokih. Sol dovajamo organizmu samo v posebnih slučajih pri začasnih in nenavadnih vročinskih delih. Pijače naj ne bodo premrzle,

temveč temperirane na sobno temperaturo. Sama voda ni priporočljiva za vročinskega delavca, ker se prehitro resorbira in tako lahko dovede do začasne razredčenosti krvi. Priporočljive so mineralne vode, toda ne hladne. Mnogo boljše je hladna kava ali čaj, oboje rahlo oslajeno (30 gr sladkorja na liter), nadalje kakao, čista juha in podobno. Primeren je dodatek 3 do 5 % grozdnega sladkorja in vitamina B1 (0,2 mg vitamina B1 na 1 liter pijače). Hrana na vročinskih delih naj vsebuje več ogljikovih hidratov in manj mesa in masti. Alkohol ni primeren in ga moramo dosledno odklanjati!

Napačno je mišljenje, da pivo ne spada med alkoholne pijače, saj vsebuje 4–6 % etilnega alkohola. Škodljivost zaužitega alkohola se pri delu hitro pokaže. Naš organizem asimilira alkohol v telesnem staničevju in ga razstavlja v vodo in CO₂. Pri tem se sproščajo znatne količine energije, ki v kratkem času nadomeste izgubljeno energijo. V manjših dozah zaužiti alkohol organizem poživlja, vendar ne smemo pozabiti dejstva, da je velik strup za telesno staničevje, kjer povzroča težke spremembe. Trenutnemu povečanju moči se kmalu pridruži še hujši občutek utrujenosti in seveda zmanjšanje delazmožnosti. Pri vsebnosti alkohola od 0,5 promile se pojavijo motnje v prilagajanju na svetlobo in temo ter globinski pre-soji. Koncentrat 1 do 1,5 promila alkohola v krvi povzroča vidno sproščenost in razigranost ter podaljšan reaktivni čas. Koncentrat 1,5 do 2 promile dovede človeka v srednjo vinjeno stanje, reaktivni čas se močno podaljša, pokažejo se motnje v ravnotežju, koordinaciji in izgubi razsodnosti. Pri vsebnosti preko 2 promile alkohola v krvi nastopajo znaki težke vinjenosti.

Čeprav manjše količine alkohola organizem poživlja in ga navidezno krepijo, moramo upoštevati škodljive posledice tega strupa na možganih in ostalem živčnem sistemu.

Nesmiselna je debata in zahteva našega kolektiva za uvedbo prodaje piva v obratnih kantinah. Člen 48 Splošnega pravilnika o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih pri delu (Ur. list FLRJ št. 16/47) prepoveduje prinašati in uživati alkoholne pijače v podjetje. Osebam, ki so v vinjenem stanju, ne sme biti dovoljen vstop v delavnice in na delovna mesta. V citiranem predpisu postavljeno načelo ponovno potrdi 57. čl. Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da se delavcem, ki so pijani ali pod učinkom narkotičnih sredstev, ne sme dovoliti vstop v delavnice in na delovna mesta, z dostavkom, da se tudi ne smejo tam muditi. Upamo, da bo pri določanju osvežilnih pijač za naše vročinske delavce Uprava podjetja po teh napotkih lahko ukrepala in da bodo tudi delavci razumeli, zakaj pivo ne spada med osvežilne pijače med delom.

Zoisove
lipo
ni več

Foto Torkar

600 let staro lipo, ki se je
košatila pred Zoisovim
gradom v Bohinjski Bistrici,
je načel zob časa in jo je
podrl veter.

Večja storilnost dela - večji zaslužek

V povojni dobi se je po vsem svetu, zlasti pa pri nas precej spremenilo. Iz dobe kapitalizma smo prišli v dobo socializma, v nov družbeni red, novo življenje, v katerem imamo nasproti prejšnjemu večje zahteve, vzporedno s tem tudi večje dolžnosti. Sami upravljamo s svojim podjetjem, ustvarjamo in odločamo o delitvi ustvarjenih denarnih sredstev in od nas je odvisno, koliko jih bomo ustvarili, kajti več ustvarjenih denarnih sredstev, večji bo dohodek državi, za nas pa boljši življenjski pogoji.

Vse to pa je odvisno od nas vseh, da bomo čimbolje izkoristili vsa razpoložljiva materialna sredstva, ki vplivajo na večjo storilnost.

Že obstoječa industrijska podjetja smo povečali, zgradili smo številne nove tovarne, večje in manjše, tako da danes izdelujemo že vse vrste strojev in druge potrošne artikole, katere smo in bi jih še danes morali uvažati. Če pogledamo samo razvoj naše železarne v pogledu investicijske izgradnje, ugotovimo to, da smo s tem dosegli večjo zaposlitev delovne sile, z mehanizacijo in tehnično izboljšavo na strojih pa olajšali delo delavca in dosegli večjo storilnost. Ako pa se poglobimo malo globlje v obrate, v potek delovnih procesov, ki se razvijajo na osnovi razpoložljivih osnovnih sredstev, strojev, materiala in delovne sile, pa ugotovimo, da so gotove pomanjkljivosti, ki se dajo odpraviti z analizo delovnih procesov in sil v korist večje storilnosti, večjega dohodka podjetja in delavca.

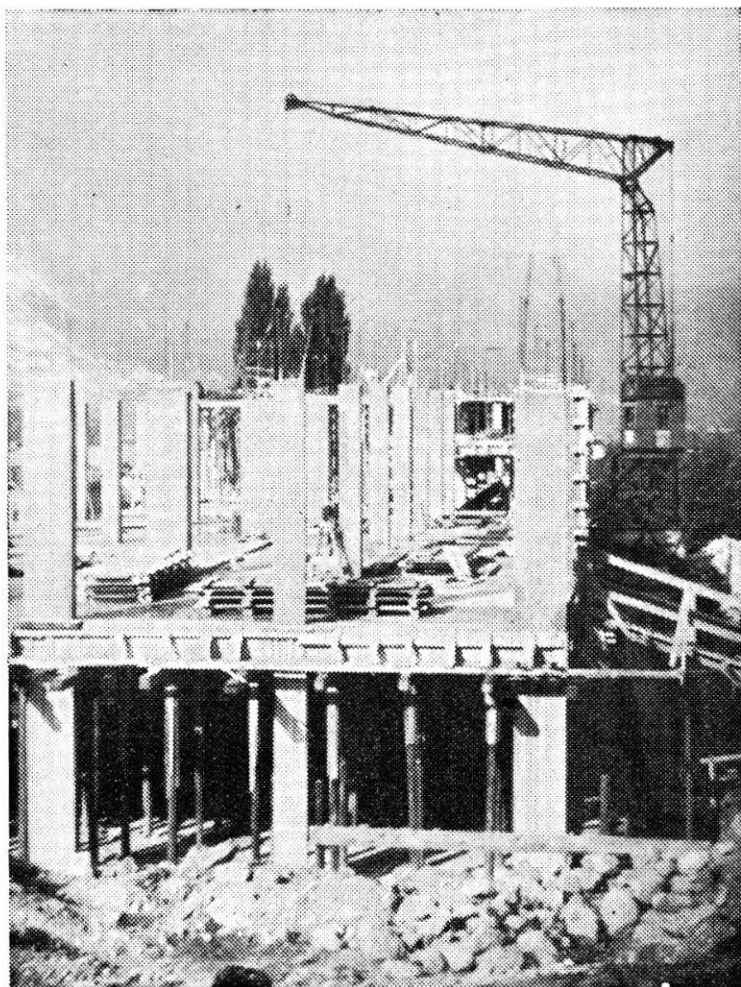
Vzrok temu je v največji meri slaba organizacija dela, ki se odraža v tem, da niso polno izrabljene zmogljivosti strojev in delovne sile.

V našem podjetju smo že v precejšnji meri navajeni delati tako kot včasih. Pa ni tako. Že sam proces in način dela se je pri nas v marsičem spremenil, vendar se z načinom organizacije na osnovi študija dela in storilnosti ne moremo primerjati z industrijo v drugih državah, ki z dobro organizacijo dela in visoko storilnostjo po analizi dela omogočajo z večjo storilnostjo večji zaslužek delavcu in boljše in cenejše proizvode za tržišče. Za tem moramo tudi mi nenehno stremeti in resno razmišljati in delati. Zato je z ozirom na razvoj in napredek tehnike v svetu tudi pri nas nujno treba izboljšati organizacijo na osnovi študija dela za čim boljšo ekonomsko izrabo strojev, delovne sile in pravilno nagraditev dela po večji storilnosti.

Danes se mnogo govori in primerja naše življenje z življenjem ljudi v dobro razvitih industrijskih državah. Res je, da tam delavec dobro zasluži in so posebno industrijski izdelki cenejši kot pri nas v primerjavi z višino zaslužka. Kako je to mogoče? Človek si zamišlja, da je razlika samo v dohodkih, ne pomisli pa, da je velika razlika v načinu dela. Če hočemo po »amerikansko« živeti, moramo tudi po »amerikansko« delati — bi lahko rekli.

V teh industrijskih državah je mnogo večja storilnost kot pri nas, ki jo dosegajo s stalnim študijem dela, na osnovi katerega izboljšujejo organizacijo in tehnološke procese dela, ekonomsko izrabo zmogljivosti strojev, olajšanje fizičnega napora delavca in izrabo delovnega časa. Delo v podjetju je organizirano tako, da poteka organizacijsko in količinsko točno določeno za vsako delovno mesto.

Zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS si je zadal nalogo, da enotno za vsa podjetja v naši državi, na osnovi inozemske in domače literature ter izkušenj preko »seminarjev za organizacijo in študij dela« seznajanja in usposablja tehnični kader, ki naj da tej dejavnosti več pozornosti in prične z uporabo te vede, zainteresira ljudi in na osnovi študija dela zboljša organi-

zacijo, disciplino in poveča proizvodnjo. Če pa hočemo na tem področju doseči uspehe, se moramo z njim dobro seznaniti.

Industrijski strokovnjaki, psihologi in zdravniki so pričeli z raziskovanjem problema, pri čemer jih je vodila enotna misel: »Če delavcu ne izboljšaš pogojev, če mu ne ustvariš lažjega dela, prijetnega okolja, če nima ugodnih pogojev, ki vplivajo na njegovo duševnost, če mu za povečano storilnost ne nudiš večjega zaslužka, ne moreš od njega zahtevati večje storilnosti in tudi ne tega, da sprejme nove metode dela, ki zanj po njegovem mnenju ne bi bile koristne.

Po dolgotrajnih raziskavanjih in skladnostjo teh izboljšanih pogojev za delavce je uspelo postaviti temelje novemu modernemu »študiju dela«, ki se je s polnim zaupanjem delavcev utrdil v industriji in kateremu se imajo Amerikanci v veliki meri zahvaliti za svojo visoko razvito industrijo in visoko življenjsko raven človeka.

Tudi pri nas smo pričeli s študijem dela, ker vemo, da to v veliki meri prispeva k izboljšanju organizacije dela, povečanju storilnosti in povečanju življenjske ravni.

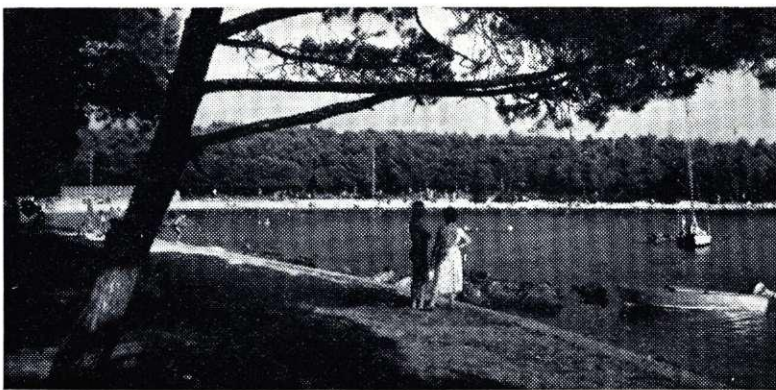
Namen uvedbe študija dela, to je normiranje vseh delovnih procesov, je v naši socialistični Jugoslaviji ta, da se prvenstveno upoštevajo vse okoliščine, da delavec opravlja svoje delo v ugodnem okolju, dela normalno in se prekomerno ne izčrpava, pač pa čimbolje izkoristi delovni čas in ekonomsko izrabi stroje in s tem poveča proizvodnjo in z večjo storilnostjo omogoči večji zaslužek. Vzporedno s tem pa izboljšati, olajšati in skrajšati delovne procese s predlogi za izboljšavo s strani vsakega člana kolektiva, kajti mnogokrat je največ dobrih idej v vrstah delavcev, ki najbolje poznajo način dela in večkrat malenkostna izboljšava olajša delo, prihrani material in prispeva k skrajšanju delovnega procesa in povečanju storilnosti.

Pri vsem tem bomo uspeli le, če bomo v našem kolektivu opravljali vsak svoje delo z zavestjo čim ekonomičnejše izrabe vseh razpoložljivih sredstev za dvig storilnosti in si obenem s tem povečali naše dohodke.

Zen Ivan

Prijetno razpoloženje

pod šofori v Biogradu na moru

Prebitro je prišel dan, ko smo se morali posloviti od obalnega mesteca, kjer smo preživeli lepe in prijetne urice.

Biograd na moru kot mesto samo ni kaj posebnega, nasprotno, za naše pojme je to pust kraj, kjer ne vidiš nič drugega kot stara poslopja in nobenih asfaltiranih cest in sodobnih lepih avtomobilov.

Sele ko preiščeš vse mesto, opaziš, da le ni tako pusto. V lepo urejenem majhnem parku stoji spomenik žrtvam Biograda, ki so ga postavili Biograjčani v spomin na NOB, v kateri je dal življenje za svobodo vsak 13. prebivalec. Kake pol ure vožnje z avtobusom blizu Vranjskega jezera je lepo urejeno veliko zadržno posvetstvo. Pred seboj vidiš ogromne površine vinogradov in poželjivo ogleduješ zrele plodove. Če bi človek hotel opisati način in uspeh dela, bi zato porabil več prostora, kot ga je tu odmerjenega.

Naj se vrnem v samo mesto Biograd. Navdušene kopalce bo prav verjetno zanimalo, kakšna je plaža. Mislim, da nad njo še nihče ni bil razočaran in po prvič velja za eno najlepših ob naših obali. Je nekak širok zaliv in sonce prodre v vsak kotiček tako, da se morajo kopalci, ki se izmikajo posledicam prebitrega sončenja, skrivati v borovem gozdičku, kjer so postavljeni šotori tabornikov, med njimi tudi naši. Takoj za plažo so soline, ki so menda v lasti tamkajšnje zadruga. Voda je prijetno topla in precej slana, tako da veš ves dan, če jo „pomotoma“ pri kopanju popiješ. Redko najdeš na dnu morskega ježa in če ga bočeš vzeti s seboj domov za nekak spomin na letni oddih, moraš blizu plaže odmetati precej kamenja, da ga najdeš, pa še ta je majhen. Tudi drugih morskih živali ni veliko, tako da se lahko brez skrbi koplješ. Seveda predaleč na odprto morje spet ni priporočljivo, kajti zgodi se, da ta del Jadrana večkrat obišče tudi požrešni morski pes.

Za izlete je dobro preskrbljeno. K Vranskemu jezeru smo šli po kopnem. Nasproti Biogradu na otoku „Pašman“ je vas Tkon, kjer je dosti fig. Prijateljem vinske kapljice pa je dobro poznano vino „prošek“. Vino ima seveda dober okus, moraš pa biti zelo previden, da si ga ne privoščiš preveč. Popoldan ponavadi piha veter „maestra“, ki ga je

vsak čolnar vesel, saj takrat razpne jadro in mu ni treba veslati, ko pelje izletnike nazaj iz Tkona v Biograd. Kako preprosto, toda res je, da mu veter pomaga služiti denar. Ni slabo, kaj, če imaš pomočnika, ki ti dela zastoj!

Bralce Železarja bo gotovo zanimalo bivanje pod šotori v taboru. Tabor je v borovem gozdičku, ampak ne mislite, da so bori tako nizki, kot pri nas. Šotori so različne velikosti, tako da je vsem prav. Kar prijetno se počutiš pod šotorom in marsikomu še na misel ne pride, da je bolj v sobi, saj se skoraj ves dan koplješ ali pa si pri mizi blizu kuhinje odsoten za vse drugo. Iz te odsotnosti te prebudi glas kuharic, ki javljajo, da je kosilo pripravljeno. Nehote pogledaš kuharice in se jim čudiš, kako morejo toliko narediti ob taki vročini. Zgodaj zjutraj morajo pripraviti zajtrk ter malico za dopoldne in še preden se žlice posušijo, te pokličejo na kosilo, zraven spet dobiš malico za popoldne, okrog 7. ure zvečer pa je že večerja. Upam, da bodo tudi kuharice imele nekaj dopusta, ko bodo prišle domov, saj so ga potrebne.

Ko pride dan odkoda, ne moreš verjeti, da je že vse mimo, da moraš spet na delo, da se bodo spet pojavile vsakdanje skrbi, na katere si že skoraj pozabil.

Pred odhodom smo dobili izdatno malico za na pot. Seveda so eni z njo, tik preden jo je mislil želodec prebaviti, lepo postregli ribam v Senjskem kanalu, kjer nas je prav prijetno zibalo na ladji. Nekateri so brepeneli po Reki, kjer se jim bo želodec pomiril, nekateri pa smo nebote, a zaman, pomagali valovom, da bi ladjo še bolj zibali. Med vožnjo je nekdo vznemiril potnike, da plavata ob ladji dva morska psa. Ko pa je nekdo lepo poučil, da sd tako meče iz vode delfin, je bil užaljen, ker se je dal od teh nedolžnih spremljevalcev ladje tako zapeljati. Ko se je stemnilo, smo opazovali svetilnike, ki jih je na otokih in ob obali kar precej. Najdalj pa se je videl vrteči se svetilnik z Reke.

Na Reki smo morali pobiteti, da smo dobili prazne prostore v vlaku, ki nas je kot zadnje prevozno sredstvo na tej poti odpeljal domov med naše prekrasne gore, katere smo ob morju kar pogrešali.

IM

Pripravljamo nov tarifni pravilnik

Sindikalno organizacijo naše železarnе čaka še težko in odgovorno delo. Stojimo pred nalogo, da postavimo solidne temelje novemu plačilnemu sistemu. Do 1. januarja 1959 bo treba izdelati nov tarifni pravilnik in z njim vzporedno regulirati premije, norme in ostale plačilne pogoje. Kot je predvideno, bo v novem plačilnem sistemu precej novosti. Če bo pri višjih organih dosežen sporazum, bomo imeli možnost z novim tarifnim pravilnikom nagrajevati posamezna delovna mesta in člane kolektiva še s posebnimi dodatki. Tarifne postavke bodo tudi v naprej še v razponu. Takšen predlog je namreč podal naš sindikat. V razponu tarifne postavke bi objeli le staž v našem podjetju in položene izpite, ki zahtevajo na delovnih mestih. S temi kriteriji bi omogočili nagrajevanje za dolgoletno delo v našem podjetju. Preprečili bi tudi fluktuacijo, ki je v naši železarni precej visoka, saj se letno izmenja skoraj 1/5 kolektiva. Z višjo stopnjo tarifne postavke za položene izpite — za strokovnost, pa bomo naše ljudi stimulirali za dvig strokovne ravni. To se posebno postavlja pred našo železarno, ker bomo v perspektivi vse bolj prehajali na kvaliteto.

Zelo važno je vprašanje, kolikšen naj bo razpon v tarifni postavki. Od tega razpona je odvisno, ali bo dovolj velika stimulacija za preprečitev fluktuacije in za strokovni dvig kadra.

Mi smo predlagali za naše podjetje, naj bi bil razpon v osnovni tarifni postavki 20%. To pomeni, da bo n. pr.: tarifna postavka za neko delovno mesto lahko najmanjša 80 dinarjev, najvišja pa 100 dinarjev. Kdo bo imel na tem delovnem mestu višjo tarifno postavko od 80 dinarjev, oz. manjšo od 100 dinarjev, bi bilo odvisno od tega, koliko let delovnega staža ima dotični v našem podjetju in kakšne izpite ima položene.

Kakor je predvideno, bi kot osnova za izračun tarifnih postavk služila analitična ocena delovnih mest. Zatorej je za izdelavo novega tarifnega pravilnika najvažnejša solidno izdelana analitična ocena. Če bo ta ocena dobra, potem lahko trdimo, da bo tudi bodoči plačilni sistem boljši.

Naš sindikat je predlagal, da se v bodoči plačilni sistem vnesejo še drugi dodatki, n. pr. dodatek na pomanjkanje poklicev, dodatek na storilnost dela, dodatek na lokacijo itd.. Koliko in v kakšni obliki bodo ti dodatki osvojeni, bo pač odvisno od naših centralnih komisij pri Zveznih sindikatih in Udruženjih. Vsekakor pričakujemo, da bomo z novim tarifnim pravilnikom mogli rešiti precej perečih vprašanj, ki jih z današnjim plačilnim sistemom do sedaj nismo mogli v celoti rešiti.

Leben Franc

Nova pekarna v Obrtniški ulici

Foto Torkar

Kaj je najbolj potrebno

NA JESENICAH

Pred jeseniškimi pekarnami so dnevno, posebno ob jutranjih urah, dolge vrste potrošnikov od pulta prodajalne preko prodajnega prostora, stopnic, pločnika pa vse do ceste prvega ali drugega reda, torej slika iz časa vojne, samo da je mnogo bolj žalosten pogled, kajti to se dogaja v industrijskem centru, kot so Jesenice, 13 let po končani vojni in skoraj 7 let po ukinitvi racionirane preskrbe.

Da bi našli odgovor na postavljeno vprašanje, si oglejmo naslednje podatke:

Pekarskih obratov je na območju mesta, vključno Javornik in Koroška Bela, sedem, od teh štirje zasebni in trije družbeni. Vseh sedem pekarn je zgrajenih tako, da ima vsaka po eno peč, in sicer tri parne in štiri navadne s kurjenjem na drva.

Novozgrajenih pekarn razen adaptacije obrata v Obrtniški ulici ni bilo vse od leta 1932, v obdobju od leta 1945 do leta 1957 pa je bilo izločenih iz obratovanja zaradi zastarelosti, nehygienskih razmer in drugih pogojev šest pekarn, dve parni in štiri navadne. Torej smo imeli leta 1923 13 pekarskih obratov in približno 10.000 prebivalcev, leta 1958 pa sedem obratov in približno 17.500 prebivalcev.

Obstoječe pekarnе imajo 35,2 m² prostora za peko ali za ca. 5.177 kg kruha na 16-urno obratovanje, s pogojem, da bi se peklo kruh kg težine, peka žemelj in pčiva pa to

kapaciteto še zmanjšuje. Povprečna starost parnih peči v družbenem sektorju je 26 let, v privatnem pa 30 let.

Povprečna dnevna proizvodnja kruha in peciva znaša 6.100 kg, od tega kruh lastne proizvodnje 3.800 kg, žemelj 7.200 kom. ali 360 kg, razno pecivo 1400 kom. ali 60 kg, kruh prinešen od strank 1800 kg, ter druge usluge 80 kg. Ako nadalje upoštevamo, da se na pečnem prostoru 1 kg kruha speče le 0,25 kg žemelj ali 0,25 kg peciva, potem vidimo, da znaša izraba peči 41 % nad realno kapaciteto ali 2100 kg kruha, kar gre izključno na račun kvalitete samega izdelka.

Stanje mešalnih strojev, ki so važen pripomoček v pekarnah, je kar zadovoljivo, ako bi te imeli kam postaviti, kar pa ni mogoče zaradi pomanjkanja prostora v nekaterih obratih. Njihova skupna kapaciteta znaša ca. 13.440 kg pri 16-urnem obratovanju, ki pa so zaradi prej navedenega izkoriščeni le 20 %. Nič boljše ni z izkoriščanjem kapacitet delilnih strojev.

V nadaljevanju teh ugotovitev si oglejmo še delovne pogoje pekarskih delavcev. Pekarna v Obrtniški ulici je bila adaptirana leta 1957 in ima vsaj za silo urejene razmere. Bolj žalostno je stanje v obratu na Gosposvetski cesti (Korotan), ki nima niti po sanitarni niti po drugih predpisih nikakih pogojev nadaljnjega poslovanja. Delovni prostor, v katerem opravljajo vsa dela, vključno tudi pečenje in v katerem dela na eni izmeni pet delavcev, meri komaj 20 m² površine, oz. 50 m³ prostornine. Ker je v sami delavnici montiran še mešalni stroj z dvema kotloma, delovna miza, razdelilni stroj in parna peč, odpade na enega zaposlenega komaj 0,80 m². Po predpisih bi morala ta površina znašati na prvega delavca 12 m² in na vsakega nadaljnjega 4 m², skupno 28 m², torej zadovoljujejo ti prostori po površini le 15 % predpisom. Prodajni lokal je premajhen, skozi njega je vhod v delavnico in skladišče, skozi njega se tudi odnašajo smeti in pepel iz kurišča itd., kar je skrajno nehygienično.

Obrat na cesti Bratstva in enotnosti je glede pogojev enak opisanemu s tem dodatkom, da nima niti lastnih sanitarij, da se v neposredni bližini nahaja skladišče olja in mazil ter da so delavci zaradi ločene prodajalne, ko prenašajo kruh v zimskem času, izpostavljeni temperaturnim razlikam od plus 40°C do minus 20°C. Koliko to koristi zdravju, si lahko predstavljamo.

Kakšne so potrebe trga, pa izvemo iz tega, da je na območju mesta cca 7500 prebivalcev ter da znaša po analizi potrošnja kruha na prebivalca cca 0,40 kg dnevno. Torej znašajo jeseniške potrebe približno 7000 kg, brez prehodnih gostov, kapacitete pa 4.800 kg oziroma 70 % vseh potreb.

Prevozna sredstva, s katerimi podjetje razpolaga, so minimalna in nezadostna za sam obseg proizvodnje, saj ima podjetje na razpolago za prevoz kruha in ostalih slaščičarskih izdelkov le dva tricikla. S takimi prevoznimi sredstvi prav gotovo ni mogoče zadostiti potrebam potrošnje niti v higienskem niti v ostalem smislu, posebno ne, če upoštevamo, da se 47 % vse proizvodnje proda raznim ustanovam in menzam.

Po vsem tem je seveda odveč govoriti o nekem boljšem asortimanu ter odtod tudi to, da na Jesenicah razen dvoje vrst žemelj in kruha kg težine druge izbire ni.

Jesenice so tudi bolj osamljen primer, da pekarni obratujejo vse noči, da so pekarski delavci obsojeni celo življenje na nočno delo. Zato bi bilo potrebno vsaj delno prekiniti s takim delom in ga tako organizirati, kot so to napravili v večini krajev naše države.

Po vsem tem najbrž ne bo težko najti odgovor na postavljeno vprašanje, kakor tudi ne odgovor, kdo je kriv za tako stanje, oziroma, da se v tem smislu ni dosti napravilo. Želja je, naj bi ne ostalo samo pri odgovoru, temveč naj ta odgovor pomeni, da gre za enega najosnovnejših artiklov, brez katerega gotovo nihče ne more izhajati. Zato priporočamo tako občinskemu ljudskemu odboru kakor vsem ostalim merodajnim faktorjem v občini, SZDL, sindikatom in drugim, da se ob tem resno zamislijo, kajti težko bo najti opravičilo pred prebivalci, ako bodo nekega dne Jesenice ostale brez tega življenskega artikla.

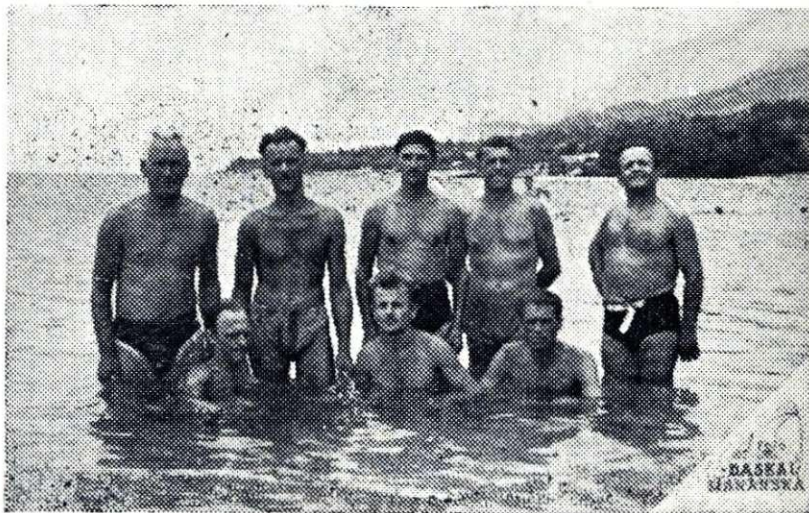
Stane Mugerli

Na svoje domove se vračamo prijetno razpoloženi

V predzadnji številki Železarja smo v posebnem članku seznanili naše bralce in sodelavce z novico, da je odšla v prijazno obmorsko letovišče Makarsko prva skupina jeseniških železarjev, ki bolujejo za poklicnimi boleznimi. Pred nekaj dnevi sta se oglasila na Uredništvu našega lista dva sodelavca iz našega železarskega kolektiva in zaprosila, da objavimo kratek članek o vtisih iz Makarske.

V skupini, ki je bila na zdravljenju v Makarski v dneh od 8. do 26. avgusta, je bil tudi tov. Šorn Ivan iz šamotarne. O svojem bivanju v Makarski nam takole pripoveduje: Jaz in moji tovariši, ki smo se v teh dneh mudili v hotelu Plaža v Makarski, čutim dolžnost in potrebo, da se javno zahvalimo vodstvu podjetja, sindikalni organizaciji v Železarni in pa socialnemu zavarovanju, ki so nam omogočili 14-dnevno zdravljenje v prijetnem obmorskem mestu. V dneh bivanja v tem kraju smo bili deležni vsestranske skrbi in pozornosti. Imeli smo srečo, kajti vreme je bilo res odlično, tako da smo lahko izkoristili vse dane možnosti glede kopanja in sončenja. Poleg tega je treba omeniti tudi odlično hrano, katero smo lahko izbirali po jedilnem listu. Obroki hrane so bili veliki, v primeru potrebe pa si je sleherni izmed nas lahko naročil še dodatno jed. V spomin na lepe dni, ki smo jih preživeli ob morju, smo se jeseniški železarji iz te izmene tudi slikali in to sliko objavljamo v Železarju. Skupno z zahvalo podjetju, sindikalni organizaciji in socialnemu zavarovanju pa se zahvaljujemo tudi osebju restavracije Plaža za vsestranski trud in požrtvovalnost.

Šorn Ivan, Langus Valentin, Munih Gabrijel, Kristan Jože, Cetina Pašo, Soklič Janez, Dornič Jože, Drolc Jože in Cuznar Alojz.

Na praksi

(Nadaljevanje ter konec)

v francoski železarni

Železarna »Forges de Guegnon« spada po svoji proizvodni zmogljivosti med majhne francoske železarne, vendar je zaradi ozke specializacije in kvalitetnih proizvodov važen člen v francoski železarski industriji. Proizvaja namreč samo kvalitetno fino pločevino (dinamo, trafo, nerjavečo, butanke), katero z uspehom dobavlja naročnikom doma in v inozemstvu. Kvalitetni procvit železarne se vidi v tem, da je 16 km oddaljena od najbližje železniške postaje, tako da se mora dovažati ves potrošni material in odvažati gotove izdelke s kamioni do železniške postaje in če ne bi bili njeni proizvodi res kvalitetni, ne bi mogla konkurirati ostalim podjetjem, ki delajo pod ugodnejšimi pogoji.

V železarni so naslednji glavni obrati: jeklarna, valjarna za predvaljanje v platine in za končno valjanje v fino pločevino, hladna valjarna, pocinjevalnica in posvinčevalnica ter obrat za vlečenje butank.

V jeklarni so 3 SM peči s kapaciteto 45 ton vsaka in el. peč s kapaciteto 14 ton. Martinske peči so kurjene z mazutom in, ker železarna nima plavžev, obratujejo z mrzlim grodljem, ki ga kupujejo drugod. Zaradi tega obratujejo z vložkom, ki ima samo 27 % grodlja, ker je slabo železo cenejše. Proizvodni program martinarne obsega jekla za dinamo pločevino, za butanke, za globoko vlečenje in v manjši meri tudi navadna konstrukcijska jekla, medtem ko proizvaja el. peč v glavnem jeklo za trafo pločevino. Nerjaveča jekla v jeklarni ne proizvajajo, ker nabavlja železarna vroče valjane trakove in platine teh kvalitet v neki drugi železarni in se tu predeluje v končne izdelke. K jeklarni spadata tudi

manjši livarni za jeklo in barvasto litino, ki pa delata v glavnem za potrebe železarne same.

Za predvaljanje 2 t blokov v platine služi bluming, medtem ko se končno valjanje v fino pločevino izvaja v dveh obratih: prvi je starejši in ima pet vzporedno postavljenih duo ogrodi, ki jih poslužujejo ročno, medtem ko je drugi mehaniziran in ima eno trio in pet duo ogrodi.

Hladna valjarna ima eno kvarto ogrodi in dve trio ogrodi.

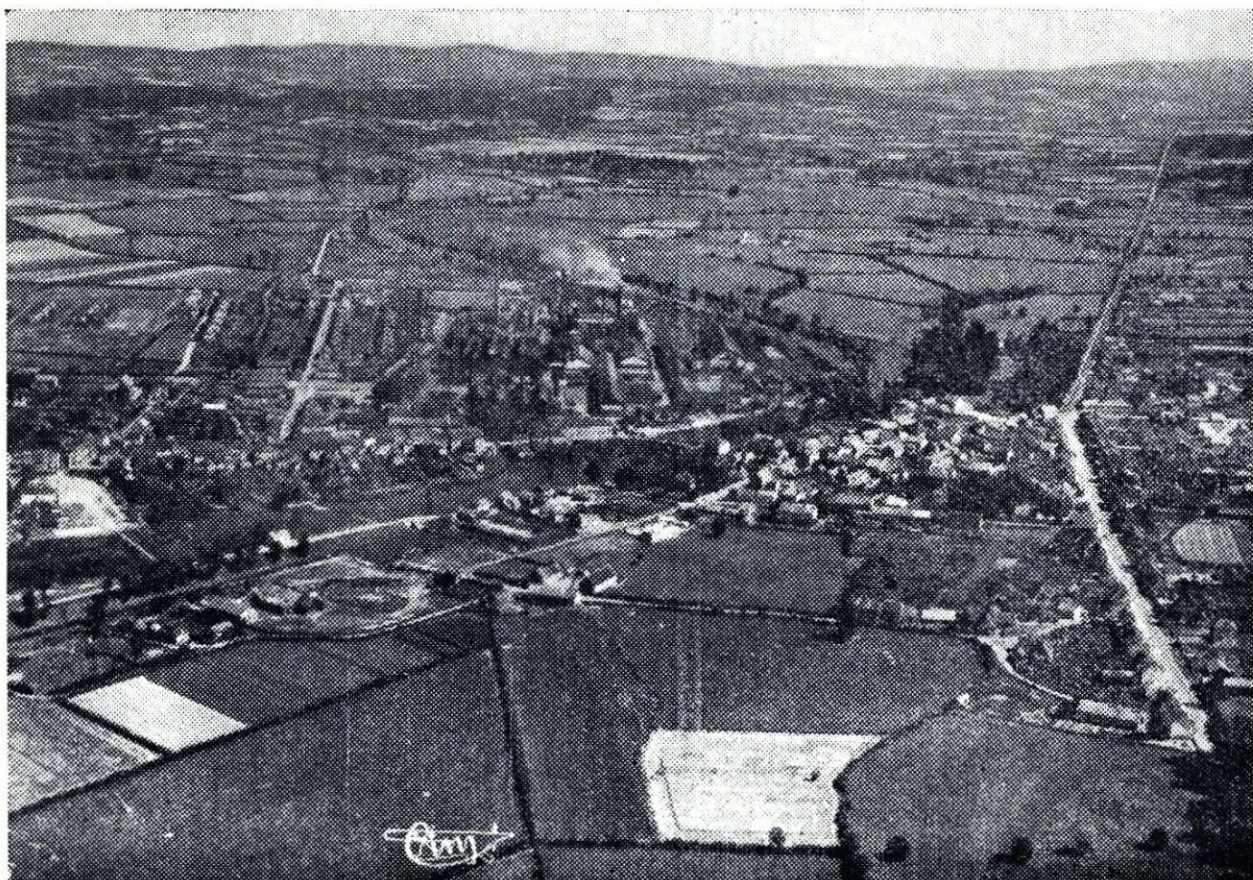
Pocinjevalnica ima na razpolago tri stroje za proizvodnjo bele pločevine, medtem ko sta v posvinčevalnici dva stroja.

V železarni se nahaja tudi obrat, v katerem so velike stiskalnice za vlečenje posameznih delov za izdelavo jeklenk za butan. Z ozirom na proizvodnjo butank spada ta železarna med vodilna podjetja v Franciji.

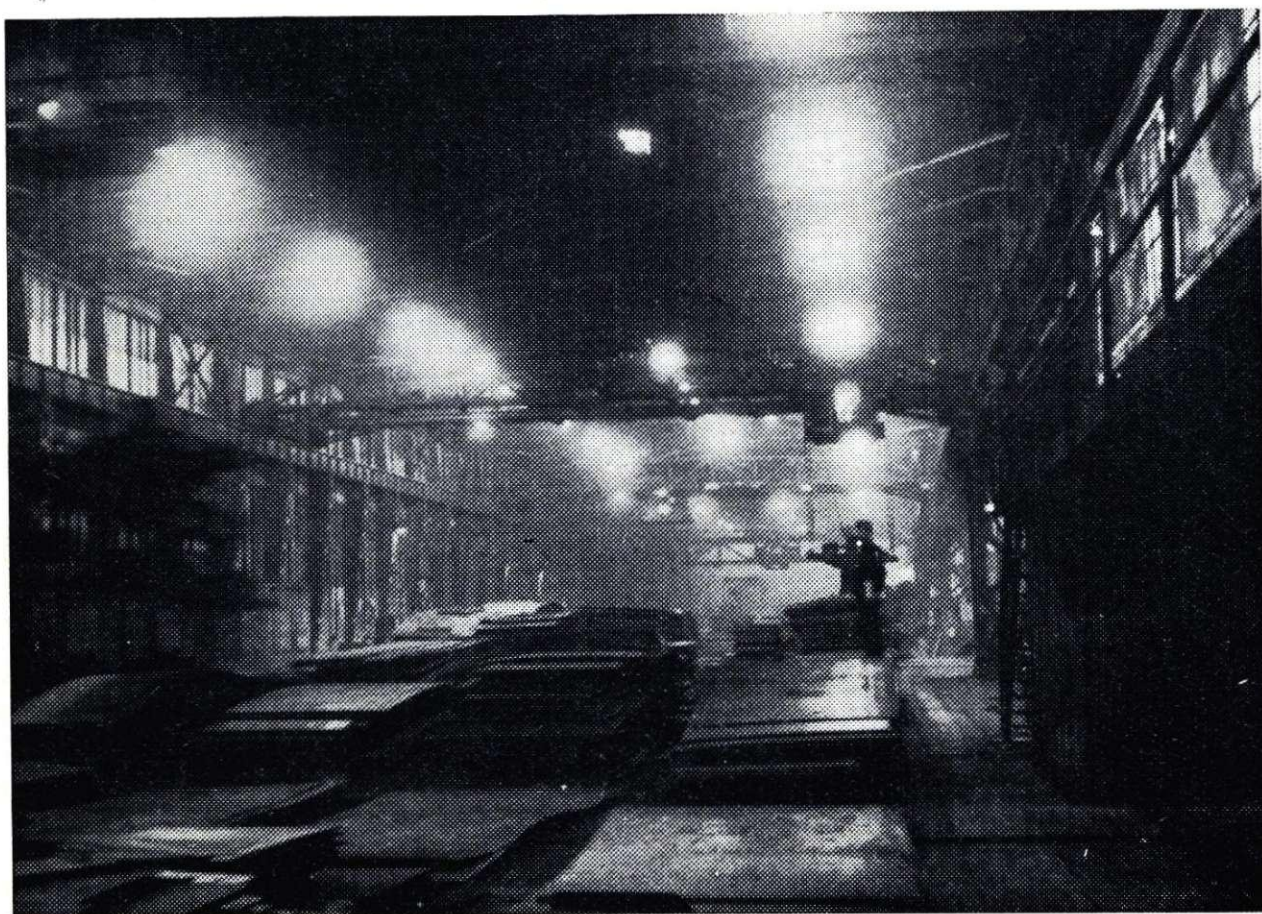
Seveda so v ustreznih obratih tudi ostali oddelki, brez katerih je proizvodnja kvalitetne fine pločevine nemogoča: lužilnice, čistilnice, peči za termično obdelavo in podobno. Mesečna proizvodnja fine pločevine vseh zgoraj navedenih kvalitetnih jekel znaša 10.000 ton.

Kakor je razvidno iz tega kratkega opisa je železarna »Forges de Guegnon« s strokovne strani zelo zanimiva, ker ima zelo kvaliteten proizvodni program, ki je močno podoben programu naše valjarne fine pločevine.

V času mojega bivanja v »Forges de Guegnon« so se dogajali v Franciji zelo dramatični dogodki in je nastalo takšno vzdušje, kot da bo vsak trenutek izbruhnila državljanska vojna. Vendar lahko rečem, da se v Guegnonu ta dramatičnost ni občutila in je življenje potekalo normalno, kot da

Francoska
železarna
»Forges
de Guegnon«

Valjarna 2400 ponoči

Foto Torkar

se sploh ne bi nič dogajalo, čeprav je bilo proglašeno celo obsedno stanje. Edini znak, da se nekaj dogaja, je bil ta, da so ljudje hlastno čitali časopise, poslušali radio in vse novice živahno komentirali.

Za mene osebno je postala ta politična kriza neprijetna takrat, ko sem končal svojo prakso in bivanje v Guegnonu ter bi se moral vrniti v Pariz in od tam v domovino.

Vendar se je ravno v tem času situacija najbolj zaostila, ker je kazalo, da pripravlja desnica državni udar, da bi se polastila oblasti, sindikati pa so pričeli groziti s štrajki in istočasno so jih pričeli tudi zvajati. Štrajkati so pričeli tudi železničarji in tako se je zgodilo, da tiste dni, ko sem se pripravljal na odhod v Pariz, ni vozil vlak, s katerim bi se moral odpeljati. Razen tega je obstajala tudi nevarnost, da bi zaradi čudne situacije lahko kasneje obtičal v Parizu, ali pa celo zašel v kakšne neprijetnosti.

Zato mi je direktor podjetja svetoval, naj ne potujem v Pariz, temveč naj pisмено opravim vse, kar bi moral sicer v normalnih prilikah opraviti osebno. Ker so mednarodni vlaki vozili kljub štrajkom, so me s tovarniškim avtomobilom pripeljali do Dijona, to je prva postaja Simplon-Expressa iz Pariza proti Švici in od tam sem se srečno in brez posebnih dogodkov pripeljal domov.

Med svojim bivanjem v Franciji sem predvsem lahko ugotovil, da so v Franciji zelo postrežljivi, gostoljubni in prijazni ljudje. Tako med potovanjem kakor tudi med bivanjem v Guegnonu sem to nedvomno lahko ugotovil. Tudi vsi, s katerimi sem prišel skupaj med prakso v železarni »Forges de Guegnon«, od zadnjega delavca do direktorja, so bili zelo prijazni in so mi postregli z vsemi tehničnimi podatki, katere sem želel. Zelo so se zanimali za našo državo, njeno notranjo ureditev, vlogo sindikatov in podobne stvari. Razen tega je bil v času mojega bivanja v Franciji v domovini VII. kongres ZKJ, o katerem je francosko časopisje obširno pisalo in je to še znatno povečalo zanimanje Francozov za našo državo, kljub njihovim notranjim težavam.

Na koncu lahko omenim samo še to, da je bila moja praksa s strani francoske tehnične pomoči odlično organizirana in je zaradi tega tako strokovno, kakor tudi organizacijsko izvrstno uspela.

ing. Karba

Obvezniki PV so taborili v Mojstrani

Pretekli mesec so obvezniki predvojaške vzgoje razpeli platnene strehe v prijaznem borovem gozdičku v Mojstrani. 118 mladih ljudi iz železarne in podeželja se je urilo v vojaških veščinah od 20. 8. do 31. 8. 1958, torej polnih 10 dni. Odločil sem se, da jih obiščem. Po prihodu v tabor mi je komandant tabora, tov. Platner Franc, povedal veliko zanimivega o delu in življenju obveznikov predvojaške vzgoje. Mene je predvsem zanimalo, zakaj so si izbrali prav Mojstrano za kraj svojega bivanja. Tovariš Platner ni bil v zadregi z odgovorom. Glede izbire prostora za taborjenje in o življenju obveznikov Predvojaške vzgoje v taboru, mi je tov. Platner povedal tole:

Ta prostor smo si izbrali za to, ker idealno združuje vse tisto, o čemer na Jesenicah samo sanjamo: samoto, prostor za vežbanje, streljanje itd. Zmotil bi se tisti, ki bi mislil, da smo prišli v Mojstrano samo na izlet. Naše delo se prične že ob 5. uri zjutraj in potem brez oddiha poteka tja do kosila. Tudi popoldne dosti vežbamo ali pa obvezniki predvojaške vzgoje poslušajo predavanja. Predavanja so iz različnih področij. V teh 10 dneh so predavali predavatelji — člani ZB, ki so govorili našim fantom o borbah partizanov na tem področju, nakar smo si ogledali spomenik NOB. O pomenu alpinistike v JLA je predaval tov. Dimnik Maks, člani Aerokluba pa so govorili o padalstvu in uporabi padala. Med predavatelji so bili tudi gasilci,

ki so obveznikom govorili o pomenu gasilstva v novi socialistični Jugoslaviji. Tu so bila še predavanja, ki so jih pripravili mladinci, govora pa je bilo tudi o družbenem upravljanju. Takšno predavanje je imel tov. Nemec Štefan. Kino podjetje iz Jesenic je pripravilo partizanski film „Major Bauk“.

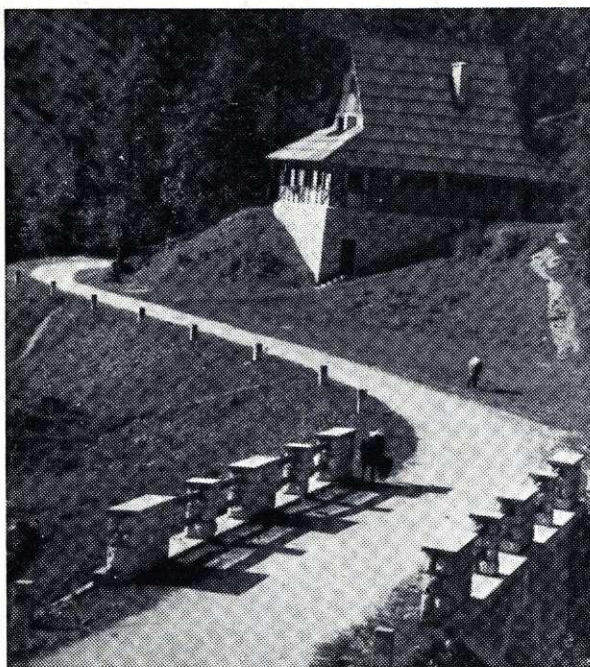
Ob večerih so mladi obvezniki pripravljali lastni kulturno-zabavni program. Zanimivo je bilo tudi predavanje o transportu ranjencev. Temo tega predavanja pa je mladim obveznikom posredoval dr. Nose Franc, medtem, ko je o ženevski konvenciji govoril psiholog Andrej Dolinar. Predavatelj in snovi za predavanje ni nikoli primanjkovalo, tako da se mladim obveznikom ni bilo treba dolgočasiti. Posebno pozornost so posvetili taborjenju mladih obveznikov predvojaške vzgoje tudi predstavniki družbenih in političnih organizacij. Tabor je obiskal tudi predsednik občinskega ljudskega odbora Jesenice, tov. Treven Franc, predstavnik železarne Jesenice, kakor tudi predstavniki garnizona JLA iz Bohinjske Bele. Taborjenje obveznikov predvojaške vzgoje je omogočil ObLO iz Jesenic, kakor tudi Železarna Jesenice, ki sta nudila v ta namen večino potrebnih denarnih sredstev. Zaradi tega smo dolžni zahvalo za izredno zanimanje Železarne Jesenice z direktorjem tov. ing. Hafnerjem na čelu, prav tako tudi ObLO Jesenice in predsedniku tov. Trevnu Francu.

Mladim ljudem naše socialistične skupnosti je bila v teh 10 dneh zopet dana možnost, da si pridobijo znanje na področju vojaške večšine. To bodo s pridom uporabili, če bo treba braniti interese socialistične skupnosti.

Š. B.

Koča na Gozdu

Foto Jaka Čop

Ljudska tehnika med brigadirji na avtocesti Ljubljana—Zagreb

Zgraditi avtomobilsko cesto do 29. novembra je naloga, ki jo je dal mladini maršal Tito na VI. kongresu LMJ. To je velika naloga in obenem dokaz, kakšno zaupanje ima naš voditelj v mlade državljane Jugoslavije. Ni se zmotil. Mladina je z vso resnostjo prevzela to nalogo. Danes plapolajo ob cesti na gradbiščih zastave mladinskih brigad. Dan za dnem hodijo mladi brigadirji na delo in ni je ovire, ki bi preprečila napredovanje gradnje tako važne prometne zveze, kot bo ta cesta. Da se mladina tega zaveda, je dokaz prekoračevanja norm, ki jih presegajo celo preko 300% in tekmujejo med seboj, katera brigada bo najboljša in čim večkrat udarna.

Krivicu pa bi jim delali, če bi mislili, da po končanem delu utrujeni ležejo in spijo. Ne! To so ljudje, ki bi se po končanem vsakodnevnem delu tudi radi kaj naučili, da bi se vrnili domov z novim znanjem in z večjo razgledanostjo. V ta namen je prav med brigadirji našla Ljudska tehnika pravo mesto. Pomagati mladini v tehničnem pogledu in

Otroci v vrtcu

Stopil sem med najmlajše

Pot me je zanesla mimo otroškega vrtca, kjer mi je vzbudil zanimanje napis „Razstava“. Zaželel sem si pogledati, kaj delajo naši najmlajši.

Vrtec je v hiši, kjer se je med II. svetovno vojno košatil takratni direktor KID, danes pa se v tej stavbi vzgaja okrog 115 otrok. Šolski odbor je prejel veliko prošenj za sprejem otrok v otroški vrtec, toda za vse je bilo premalo prostora. Tov. Vilfanova, upraviteljica vrtca, mi je povedala tudi to, da bi v prihodnje potrebovali še eno vzgojiteljico, toda težave so s stanovanjem. Zanimalo me je, kakšen je njihov program dela z otroci, kajti ni lahko obvladati tolikšen živ-žav polnih 8 ur. Vedeti je treba, da to niso otroci, ki bi sedeli v šolskih klopih ter poslušali učitelja, ampak je njihovo mišljenje vsak trenutek drugačno, le razumeti jih je treba. V otroškem vrtcu na Jesenicah so otroci razdeljeni v pet oddelkov, tako da ima vsaka od vzgojiteljic 32 otrok. Vzgojiteljica mora napraviti načrt dela za en mesec vnaprej. Njihov program dela je približno takle:

masovno med njimi izpolnjevati program in delo Ljudske tehnike Jugoslavije je ena naših nalog. V okviru tega programa so bili poslani na avtomobilsko cesto inštruktorji Ljudske tehnike, ki so imeli nalogo organizirati razne tečaje, predavanja, kakor tudi prikaz tehničnih filmov o razvoju in napredku tehnike doma in po svetu. Tu je bilo zajeto vse od najosnovnejših stvari, kot popravilo varovalke, kuhalnika itd., pa do samostojnega sestavljanja radioaparata, izdelava slik za amaterje, spoznavanje traktorja z raznimi priključki ter uporaba raznih tehničnih pripomočkov v gospodinstvu, poleg tega so organizirani tudi šoferski tečaji, ki zelo privlačijo mlade graditelje in danes jih je že precej, ki so v brigadi opravili šoferski izpit. Ker je delo zaradi velikega števila mladine zelo razširjeno in da lahko pridejo vsi na vrsto za razne tečaje, ki jih zanimajo, je treba izkoristiti tudi marsikatero nedeljo, kar je vzbujalo pri mladincih posebno zadovoljstvo, da se toliko polaga na njihovo vsestransko vzgojo. Mnogo mladine se je udeležilo del na avtocesti prav zaradi tega, da bi si pridobili znanje s tečaji, za katere doma niso imeli možnosti. To je sprejela še z večjim veseljem kmečka mladina iz krajev, kamor ta dejavnost še ni tako prodrla. Ljudska tehnika je v tem pogledu ni razočarala. Res da so bila za vse to delo vložena ogromna sredstva, vendar je glavni namen v celoti dosežen. Mladi državljani, graditelji avtoceste, bodo prinesli domov bogate izkušnje, kakor tudi spoznanje, da se mora ta koristna organizacija razširiti v vsako mesto in tudi v vsako vas.

1. Otrokom je treba takoj v začetku nuditi osnovno predizobrazbo za šolo, zato poizkušajo delati razne poteze s svinčnikom in roka postaja vedno bolj spretna.

2. Na programu so tudi telovadne ure. V ta namen imajo okoli vrtca lepo urejen vrt z gugalnicami, vrtiljakom in hlori, po katerih otroci hodijo in se tako učijo obdržati ravnotežje. Vrt okoli stavbe je tako lepo in zanimivo urejen, da bi ga po vsej pravici imenoval otroški park.

3. V programu so tudi krajši izleti in sprehodi v naravo. Sleherni dan lahko srečamo večjo ali manjšo skupino otrok, ki se je napotila proti Ukovi. Kadar je lepo vreme, sedejo v travo in poslušajo pravljice, ki jim jih pripovedujejo vzgojiteljice. Vzgojiteljice že sedaj učijo otroke opazovati naravo, jim med sprehodom kažejo razne rastline, otroci pa si skušajo zapomniti njihova imena. Sprehodi niso namenjeni samo zabavi in razvedrilu otrok, temveč širijo tudi njihovo obzorje.

Kadar je slabo vreme, otroci ne morejo na vrt ali na izlet, temveč ostanejo v lepo opremljeni sobi in se ukvarjajo z ročnim delom.

Iz mojega sestavka pa ni moč ugotoviti celotnega dela vzgojiteljic v vrtcu, kajti sleherni dan jim prinese nekaj novega in zanimivega, kar ni predvideno v njihovem programu dela.

J. V

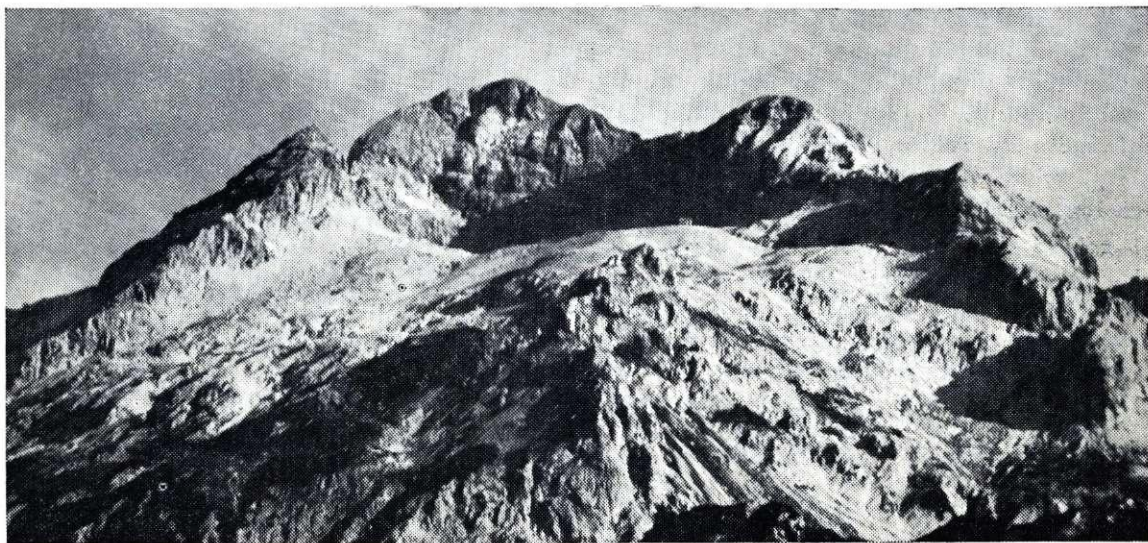

Foto S. Smolej

Oj Triglav, moj dom, kako si krasan,

*kako me izvabljaš
iz nizkih ravan
v poletni vročini
na strme vrhe,
da tam si spočije
v samotni srce.*

V nedeljo, 24. avgusta, se je na našem najvišjem vrhu Jugoslavije zbrala večja skupina gornikov in planincev, ki je na lep in skromen način počastila pomembno in zgodovinsko obletnico v razvoju planinstva. Letos je namreč poteklo 180 let, odkar so se na Triglav povzpeli prvi planinci: Luka Korošec iz Gorjuš, Matija Kos iz Jereke, lovec Štefan — Rožič in Lovrenc Willomitzer iz Stare Fužine. Lahko si predstavljamo napore in težave, ki so jih morali premagati prvopristopniki na svoji pionirski poti, vendar je bila ljubezen do gora in planin tako velika, da so le dosegli svoj cilj. Besedo Triglav izgovarjamo Slovenci s ponosom. O Triglavu je bilo napisanih veliko pesmi, v svoji bogati zapuščini pa ga omenjata tudi Prešeren in Zupančič.

Gozdovi v triglavskega pogorja so med drugo svetovno vojno nudili varno zavetje borcem za svobodo — našim partizanom, zato je v našem slovenskem grbu našel dostojno in pravo mesto

tudi Triglav. Nobena druga gora v Jugoslaviji ne privabi vsako leto toliko ljubiteljev gora in planin kakor Triglav. Skoraj ni dneva v letu, da se ne bi na Triglav vzpenjali mladi planinci in tudi starejši ljudje. Zgodovina Triglava je stara 180 let, vendar se Triglav omenja že v listinah iz leta 1452, ki so določale mejo med grofovskimi in cerkvenimi posestmi belopečskih, blejskih in bevkških gospodov. O Triglavu je pisal tudi Valvazor in pa gorjanski župnik Matija Ločnikar, ki je leta 1701 narisal tudi prvi zemljevid triglavskega pogorja in tam zapisal tudi ime „Veliki Triglav“.

Triglav je bil najbolj mikaven za bobinjske pastirje in domačine, ki so ubirali trde korake v gorski svet. Na triglavske pogorje pa so zelo pogosto prihajali tudi tuji in domači znanstveniki, kjer so iskali zdravilna zelišča in rudno bogastvo.

V zgodovini Triglava je zapisano tudi ime barona Zige Zoisa, ki je v tistih časih celo razpisal nagrado za prvega zmagovalca triglavskega vrhov.

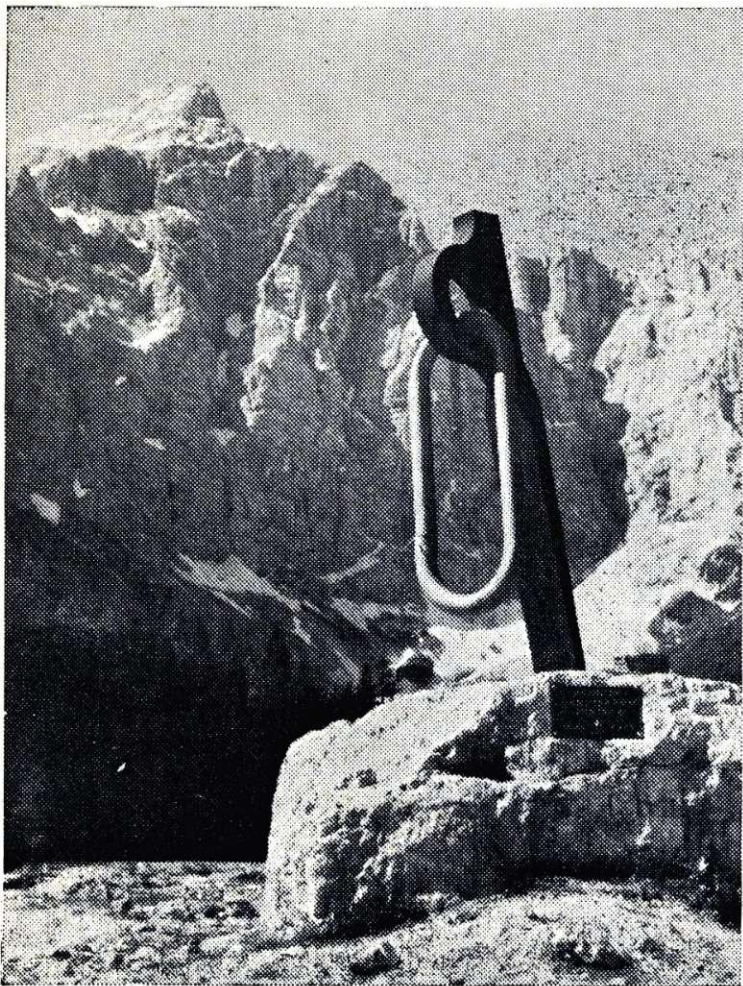
Večkrat so poizkušali posamezniki, da bi se povzpeli na visoki Triglav, leta 1778 pa so se Bobinjški dokončno odločili in se pripravili za naskok. Preko Velega polja so nadaljevali pot čez ledenik po snegu, ki je segal visoko pod greben med malim in velikim Triglavom. 26. avgusta 1778 pa so srečno prispeli na vrh in tako zapisali prvo rojstno letnico pristopa.

V začetku članka smo omenili skromno proslavo vrh Triglava. Ob tej priliki so odkrili tudi 13 spominskih plošč planincem, ki so žrtvovali svoja življenja v triglavske steni. Prvo smrtno žrtev je zahtevala triglavska stena natanko pred 50 leti. Takrat se je smrtno ponesrečil Avgust Wagner, ki je sam hotel preplezati 1200 m visoko steno, vendar ni uspel.

Slavnosti, ki je bila na Triglavu v spomin na zgodovinsko obletnico prvega pristopa, so se udeležili zastopniki organizacij in društev ter predstavniki JLA. Ob te priliki je bila izrečena zahvala in dano priznanje planincem, pionirjem, ki so z veliko mero potrpežljivosti ter ljubezni do gora in planin dosegli naš najvišji vrh.

Spomenik v Vratih

Foto Jaka Čop

Razmišljanje

ob tednu TBC

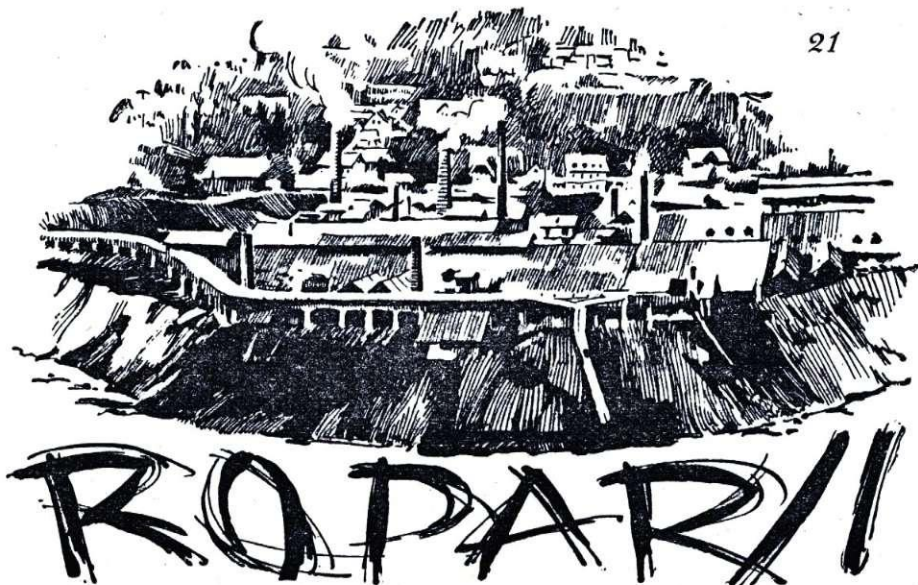
Vsako leto praznujemo in organiziramo teden borbe proti tuberkulozi. Občinski odbor Rdečega križa na Jesenicah je pripravil v ta namen več akcij, med njimi tudi predavanje primarija dr. Tomaža Furlana — direktorja zdravilišča Golnik. Tema predavanja je bila »Razvoj TBC in pljučnega raka«. Primarija dr. Furlana smo ob priliki njegovega obiska in predavanja v Titovem domu na Jesenicah zaprosili, naj za naš list prispeva kratek sestavek v zvezi s tednom TBC. Dr. Furlan je naši prošnji rade volje ugodil in nam poslal naslednji članek:

Iz statističnih podatkov lahko ugotovimo, da je leta 1900 umrlo v takratnem jeseniškem okraju 143 ljudi za pljučno jetiko — tuberkulozo, res pa je tudi, da jih je lani umrlo samo 8. V hudi zmoti pa bi bili tisti, ki bi mislili, da smo s tuberkulozo že v celoti opravili. To ne drži, kajti dokazano je, da na Jesenicah vsako leto oboli 100 ljudi za tuberkulozo. To se pravi, da jetika še ni izumrla in da je še vedno močno zakoreninjena med nami.

Krivulja umiranja za tuberkulozo kaže, da je bolezen ponehala že mnogo preje, preden smo odprli dispanzerje in začeli z operacijami in še mnogo preje, ko so zdravniki iznašli streptomycin. Odgovorov na to zagonetno vprašanje je več, vendar bi v tem članku spregovorili le o ponehanju umiranja za tuberkulozo zaradi zvišanega standarda. Dokazano je, da se vsak živ organizem bori proti bacilom, toda če za ta organizem ne skrbimo in ga ne utrjujemo, potem je odporna moč veliko manjša. Pomislimo samo na koncentracijska taborišča za časa Hitlerjeve Nemčije, kjer so bili ujetniki uničeni zaradi lakote, trpljenja in strahu in zaradi neprestanega telesnega in duševnega mučenja. Odporna sila organizma pri teh ujetnikih je bila enaka ničli, zato so imeli bacili prosto pot v organizem. Starejši ljudje prav gotovo pomnijo in še niso pozabili, kakšno je bilo življenje pred prvo svetovno vojno. Takratnih življenjskih pogojev sploh ne moremo primerjati s sedanjim življenjem. Takrat so ljudje živeli v glavnem ob krompirju in kruhu in še kruh, ki so ga uživali, je bil navadno pokvarjen, skoraj vedno pa star teden dni ali pa celo več. Meso je bilo na mizi navadno samo ob nedeljah, toda kljub temu so bile življenjske razmere še vedno boljše od onih v prejšnjem stoletju.

Dokler ni bilo železnic, je bila prehrana odvisna samo od letine. Brez pretiravanja lahko trdimo, da je tuberkuloza ponehala samo zaradi tega, ker se je dvigal življenjski standard.

Vendar so še napake, ki jih delajo naši ljudje po nepotrebnem. Tu ne gre za način prehrane, kajti danes vsi dobro vemo, da potrebujemo izdatno in svežo hrano, ki ne sme biti enostranska. Imamo še precej primerov pijančevanja, ki nas stane vsako leto precej denarja in poleg tega tudi dragocenega zdravja. Toda to še ni vse. Grda razvada med našimi ljudmi pa je seveda kajenje. Prišli smo celo tako daleč, da so tisti moški, ki ne kadijo, postali bele vrane in kar je še hujše, s kajenjem so začele tudi ženske, zato povsem upravičeno lahko trdimo, da je kajenje nekakšna ljudska strast, ki škoduje zdravju in ga uničuje. Ljudje, ki pokadijo po cele škatle cigaret, se mi bodo smejali, češ, kaj bo govoril, saj sem kljub kajenju zdrav kakor riba. Toda jaz še vedno trdim, da je kajenje igračkanje, ki lahko

»Bi ti?« je namesto odgovora rekel ogovorjeni.

»Kje neki!« je rekel prejšnji. — »Četudi bi ne bil socialist, ne! Preklete slabo mora biti pri Kranjski, če so se že Kranjci spuntali... Spoznal pa bi rad tistega, ki je prišel k nam loviti stavkokaze, da bi mu prerešetal kosti!«

Fric je zardel in se nehote srečal z delavčevim pogledom. Prej je videl samo človeka v delavski obleki in ni zapazil, da je ta človek tudi orjak, ki bi njega — lovca na stavkokaze — zdobil z eno samo roko. Čeprav bi mu rad povedal, kako je z njim, se je raje previdno umaknil in zavil proti pošti. Dasi se ni ozrl, je čutil na sebi delavčev pogled in slišal:

»Skoro bi rekel, da je ta, ko bi ne bil tako slabo oblečen!«

Fric je pospešil korak...

Naslednji dan je prejel brzojavko, naj se vrne. Njegova pot, od katere si je Luckmann toliko obetal, je bila zaman.

Na Javorniku in na Savi je stavka tekla že šesti teden. Poletje se je že začelo in prah je visel nad cesto pred tovarnami. Le dima, tako značilnega za jeseniško dolino, ni bilo. Kakor mrtev steber je štrlel na Savi martinarski dimnik in kakor kamenita kapela se je zdel ugasli plavž na Javorniku. Nikjer ni bilo čutiti ropota strojev in ozka dolina med hribi je postala še bolj dolgočasna. Vsaj Fricu se je zdelo tako, ko se je vrnil vanjo.

Potem pa se je začelo tisto, kar ga je najbolj bolelo. Če je šel na cesto, so ga mimogrede psovale delavske žene.

»Ti jih ni uspelo pripeljati, pijanec!« so govorile in mislile s tistim »jih« na stavkokaze.

»Prav ti je, da je tvoj oče propadel, pijanec!«

»Preklet na veke, pijanec!«

»Naši žulji te redijo, pijanec!«

Ko dobimo nove zakone, jih navadno primerjamo s starimi ter pri tem skušamo ugotoviti, koliko so slabši ali boljši od prejšnjih. Ob taki ugotovitvi smo navadno malce razočarani, ker vedno pričakujemo več, kakor nam pa zakon predpisuje. O novem pokojninskem zakonu tega skoraj ne bi mogli trditi. — Predvsem moramo imeti na umu, da slovi zakon na gospodarski moči države in narodnega dohodka ter načelu vzajemnosti zavarovanja. To pomeni, da sedanjí aktivni zavarovanci, to je osebe v delovnem razmerju, vlagajo prispevke v fonde pokojninskega zavarovanja, katere črpajo upokojenci, ki zaradi starosti ne morejo več delati. Bodoče generacije pa bodo zajamčile zavarovanje sedanji generaciji zavarovancev.

Dne 4. decembra 1957 je Zvezna ljudska skupščina na ločenih sejah obeh zborov sprejela zakon o pokojninskem zavarovanju. Novi zakon je bil objavljen v »Uradnem listu FLRJ«, št. 51/57. Veljati je začel osmi dan po tej objavi, t. j. dne 19. decembra 1957, uporablja pa se od 1. januarja 1958 dalje.

Dolga je bila njegova pot, predno je zagledal beli dan. Ze sredi leta 1956 je bil končan prvi osnutek, ki je bil dan v široko razpravo javnosti. V tej razpravi so sodelovali predvsem sindikati, Društvo upokojencev, samoupravni organi socialnega zavarovanja in vsi tisti, ki jih je zakon zanimal in ki so smatrali za potrebno, opozoriti na gotove hibe predosnutka. Vsi ti so poslali Zvezni komisiji nad 2500 raznih pripomb in predlogov. Na podlagi teh pripomb in predlogov je bil končno izdelan načrt novega zakona in predložen Zvezni ljudski skupščini v odobritev.

Značilnosti novega zakona o pokojninskem zavarovanju so poleg drugih najvažnejše te:

Pokojninsko zavarovanje upravljajo zavarovanci sami preko svojih samo-

marsikoga pripravi celo ob dragoceno življenje, sicer pa je kajenje najbolj škodljiva razvada. Vsi tisti, ki kadijo, bi morali vedeti, da nikotin počasi, pa vendar zagotovo zastruplja živčni sistem. Zaradi nikotina nastopijo v srcu in ožilju močni krči, ki pomenijo zmanjšan dotok krvi, te pa slabo prehrano organa. Tako kadilci dobijo močne srčne napade, ki jim tudi lahko podležejo. Tudi srčne žile dobijo močne krče, srce ni prehranjeno in odmre. Nemalo je primerov, da kadilci ne morejo hoditi, ker dobijo pri večjih naporih krče v ožilju nog. Noge ne dobijo krvi in gibanje je onemogočeno. Nekaj podobnega je tudi s črevesjem. Največja škoda pa so krči v možganih, ki povzročajo močan glavobol.

Vedno pogosteje slišimo pripovedovati, da kadilci kaj radi zbolijo za pljučnim rakom. Danes je popolnoma jasno, da je porast pljučnega raka v Ameriki in Angliji tesno v zvezi s porastom kajenja. V našem primeru je lani umrlo na Jesenicah zaradi tuberkuloze 8 ljudi in zaradi pljučnega raka 14. To število je iz leta v leto večje, žal pa medicina ne pozna proti raku nobenih zdravil in tudi operacije le malokdaj dosežejo svoj namen.

Ob zaključku naj povem še to: Če je na svetu kaj pametnega, potem je pametno delo za ohranitev zdravja. Treba je zdravo živeti, to se pravi uživati primerno hrano, primerno delati, zmerno piti, vzdržati pa se je treba prekomernega kajenja.

upravnih organov, katere si sami izvolijo za dobo dveh let.

Pravica do pokojninskega zavarovanja je enotna. Pod gotovimi pogoji se prizna pravica do pokojnine vsem osebam v delovnem razmerju, zato je pokojninsko zavarovanje obvezno za vse zaposlene osebe.

Tudi novi zakon predpisuje iste pogoje do pravice za pokojnino, kakor jih je imel že zakon iz leta 1950. Pravico do polne osebne pokojnine si pridobi zavarovanec, ko dopolni 35 let pokojninske dobe in 55 let starosti, zavarovanka pa, ko dopolni 30 let pokojninske dobe in 50 let starosti. Nova pa je nepopolna pokojnina, do katere ima zavarovanec pravico ko dopolni 65 let starosti, zavarovanka 55 let starosti, če imata najmanj 15 za pokojnino vstevnih let in izpolnjujeta ostale pogoje.

Prejšnji zakon je odmerjal pokojnino po kvalifikaciji, žal dostikrat le papirnati, ne pa po stvarni, ki jo je zavarovanec imel in dokazoval skozi celo delovno dobo. Novi zakon daje pravico do pokojnine v prvi vrsti po plači, kvalifikacija pa je podrejenega pomena.

Za najtežja dela (piloti, potapljači, delavci v kesonih in pri podzemeljskih delih v rudnikih), predpisuje skrajšano delovno dobo (beneficirana leta),

dovoljuje, da se vštejejo v pokojninsko dobo gotova delovna razmerja, ki se po prejšnjih predpisih niso vštela,

predpisuje ugodnejše pogoje za pridobitev pravice do pokojnine in povečanje pokojnine za udeležence narodnoosvobodilne vojne (borce NOV) in španske državljanske vojne,

rešuje ugodnejše vprašanje pravice do družinske pokojnine, ker je bil namen zakonodajalca, ščititi družino po smrti zavarovanca,

priznava povečanje pokojnine za zavarovance, ki so delali nad 35 let, zavarovanke nad 30 let, za one, ki ostanejo po izpolnitvi pogojev za pokojnino še nadalje v delovnem razmerju, polovično pokojnino ob polni plači in rešuje ugodnejše vprašanje zaposlenih upokojencev.

Novi zakon o pokojninskem zavarovanju velja le za starostne (osebne in družinske) pokojnine, ne pa tudi za invalidske. Novi zakon o invalidskih upokojencih in invalidninah pričakujemo do konca leta. Poglavitni namen novega zakona je bil v čim večji meri izenačiti vse dosežanje upokojence s tistimi, ki bodo upokojeni že po določbah novega zakona. To izenačenje naj bi se izvedlo z dvojno prevedbo. Prva prevedba po uradni dolžnosti je bila končana v LRS nekako do meseca aprila t. l. in je bilo prevedenih 38.465 osebnih in 25.942 družinskih pokojnin. Povprečno povečanje znaša pri osebnih pokojninah 1155 din ali 14,31 %, pri družinskih pa 718 din ali 14,3 % na mesec. Z uradno prevedbo so se osebne pokojnine skupaj, brez vojaških pokojnin, povečale za 44.427.075 din mesečno ali za 756.632.556 din letno.

Kaj se je zgodilo v času, ko je bil odsoten, da so ga ljudje zasovražili? Že prej ga niso marali. A so molčali. Zdaj ga pa zmerjajo. Pajerjev sosed pljune, če ga sreča.

Pljunek pred njegovo mizo v Kovačevi krčmi se še ni posušil. — S čim sem si zaslužil to sovraštvo? — je razmišljal. Že dobrega pol leta je od stavke, ljudje pa še niso pozabili. Niso vedeli, kako ga je v ta posel pognal Luckmann. Njega naj sovražijo!

In zdaj se je spomnil, da mu je tudi danes dal Luckmann denar. Ali ni postal znova prijazen? Ali si ni nadel zopet krinke, ki jo je Fric tako dobro poznal?

Denar mu je dal.

»Za obleko,« je rekel, a mislil je verjetno kaj drugega. Morda ima z njim zopet kakšne podle namene, ropar?

Najprej je oropal očeta, oropal njega in ga napravil za pijanca. In pijanec je bil lutka v Luckmannovih rokah leta 1896.

In bil je lutka lani.

Luckmann ga je poznal bolj, kakor on — Fric — sam sebe.

Luckmann ga je imel na vrvcih kakor lutko. Luckmann je igral, skril se je za Frica in ga uporabil za svoje načrte. Zato se ljudski žolč ni izlival toliko na glavnega direktorja Kranjske industrijske družbe, marveč na Frica Rouarda — lutko v Luckmannovih rokah. Kajti ljudje so bili kakor otroci, ki v lutki vidijo živo bitje in ne igralca, ki igra z njo.

Tak se je videl Fric Rouard v pljunku Pajerjevega sosesa.

— Lutka, lutka, lutka, — je ponavljal glas in se nehote ozrl po ljudeh. Opazil je, da Pajerjevega sosesa ni več.

Nihče se ni zmenil zanj. Neporušljiva stena prezira je bila med njim in ljudmi. Naročil je še osminko žganja. Krčmarica jo je prinesla. A žganja se ni več dotaknil. V ušesih mu je zopet zazvenel Luckmannov glas:

»Čakajte, dal vam bom nekaj denarja.« (Popoldanski prizor pred upravnim poslopjem Kranjske industrijske družbe se je v Fricovih mislih ponovil. Videl je zopet Luckmanna, kako je izvlekel denarnico in mu dal denar). »Tu imate in kupite si novo obleko! ... V ponedeljek se pomeniva o drugem. A ne pozabite!«

— Kaj spet namerava ropar? — se je vpraševal Fric.

— V ponedeljek?

— Vrag ga vzemi! Ne bo me! — je sklenil. Ne bo šel v službo in Luckmann ga bo zaman čakal.

Obleko naj si kupi? Denar mu je dal zato.

Denar? Zapravil ga bo. Dolg za hrano bo plačal pri Pajerjevih. Že štiri mesece dolguje zanj.

In plačal bo hrano vnaprej.

— Da. Vnaprej! — je sklenil in poklical krčmarico:

»Plačat, prosim!«

»Saj se še ne mudi, gospod Rouard,« je hitela krčmarica, ker je slutila, da ima Fric še denar. Računala je, da bo Fric še ostal in zapil ves denar kakor skoro vselej, kadar ga je imel.

Fric Rouard pa ni rekel nič in je na mizo vrgel dva srebrna goldinarja. Vstal je, se zavil tesneje v pelerino in odšel.

Vrata so se zaprla za njim. Na mizi je obležal srebrni drobiž, ki ga je odštela krčmarica in ga zopet pobrala, ko je tolikokrat nezaželeni, a danes zaželeni gost odšel.

»Takim je lahko,« je rekel neki delavec in pod »takim« mislil Rourda.

»Še vedno je gospod,« je rekel drugi.

»Ne bi šel v njegovo kožo,« je menil tretji.

»Še pred desetimi leti pa si ga ponižno pozdravljaj z Bog daj srečo, blagorodni,« je nekdo zavrnil tretjega.

»Da, včasih! Takrat je bilo drugače!«

»Nič se ni spremenilo. Reveži ostanemo reveži,« je rekel nekdo. Izgovorjava črke »r« ga je izdajala za Korošca.

»Morda bomo še večji. Pravijo, da bodo na Javorniku ugasnili plavž,« je rekel delavec v domačem gorenjskem govoru.

»Kaj praviš?« je prestrašeno vprašal drugi, prav tako star domačin.

»Plavž bodo ugasnili in rudnike zaprli,« je ponovil prejšnji.

»K sreči sem livar,« je rekel nekdo, ki je doslej molčal. Zategnjeni samoglasniki so ga izdajali za Dolenjca.

»Nazadnje bomo morali v Škedenj,« je žalostno rekel domačin, ko je pomislil, da bo moral zapustiti kraj, kjer se je rodil in se ga navadil. Dasi Škedenj, kjer je v tistih letih nastajala glavna industrija Kranjske industrijske družbe, ni bil Amerika, mu je bilo, kakor da je prav tako daleč. Gorenjcu, čeprav proletarcu, je težko zapustiti zemljo, ki ga je rodila, pa čeprav bi v Škedenju ali kjer koli drugje lahko zaslužil več. Celó Bohinjci, ki jim je jeseni leta 1890 uničil požar nekdanje Zoisove fužine in valjarne, so se težko privadili na Jesenice in so se še vedno čutili Bohinjce. Tak je gorenjski človek, čeprav delavec, človek brez zemlje. V ožjem smislu niti Gorenjec ni, marveč le Bohinjec, Jeseničan, Javorničan, Dobravec, Hrušičan itd.

In vendar je bilo v Kovačevi krčmi le malo domačinov. Na Rouarda, ki je sprožil ta pogovor, so ob skrbi, ki je zavela iz besed, pozabili. Prejšnja veselost zaradi jutrišnje nedelje, ki je pred Rouardovim odhodom prevevala njihovo govorico, je ugasnila. Obrazi so postali še bolj stari, še bolj zgarani, kakor so v resnici bili. Zgodovina zadnjih težkih dvajsetih let je bila vklesana vanje.

Večino teh delavcev, ki so sedeli v Kovačevi krčmi in ki jih je novica, da bodo baje ugasnili plavž v javorniški tovarni in opustili rudnike pod Golico, različno prizadela, je zaneslo v zadnjih petnajstih letih na Savo kakor brodolomce. V njihovih krajih so ugasnili plavži in utihnile fužine in morali so s trebuhom za kruhom. Največ jih je prišlo po letu 1889, ko je v jeseniški dolini začela nastajati nova moderna tovarna, ko so na Savi začeli graditi nove obrate — martinarno, težko srednjo in fino progo, žično valjarno, žični vlek, žičarno, žebeljarno, livarno in mehanično delavnico. Leto kasneje so ti obrati že obratovali. V njih so delali strokovni delavci, ki so prišli iz gornjeavstrijskih in gornještajerskih železarn. Pomešali so se med domače plavžarje in fužinarje. Ko so delničarji Kranjske industrijske družbe ustanovili fužine v Trziču, so se začeli tržiški delavci seliti na Jesenice. Njim so sledili bohinjski fužinarji in valjavci. Tem so se v zadnjih šestih letih pridružili valjavci iz Prevalj. Angleži Rosthorni so prodali prevaljsko železarno in valjarno tirnico. Novi lastniki so odpeljali večino naprav v Donavice. Delavci, ki jih niso hoteli zaposliti novi lastniki v Donavicah in ki so ostali brez kruha, so ga iskali v jeseniški dolini. Tu fužine niso umolkile. Tu je nastala velika tovarna.

»V Škedenj?« je hotel tolažiti starega jeseniškega delavca livar, delavec nekdanje Auerspergove livarne v Dvoru na Dolenjskem. »Ni tako hudo. Privadiš se vsega. Morda bo v Škedenju delo lažje. Moderni plavži so tam.«

»V Škedenj? Saj ni tako daleč. Tudi jaz sem prišel iz Bistrice na Savo. Privadiš se in Rož ni daleč,« je prav tako kakor livar tolažil jeseniškega plavžarja žičar iz Roža na Koroškem. »Zdaj bo Rož še bliže, ko bo stekla železnica skozi Karavanke. In ta železnica bo stekla do Trsta, do Škedenja.« Tako je pravil Korošec.

»V Škedenj? Tja bodo morali jeseniški plavžarji, potomci ljudi, ki so že stoletja kopali in topili rudo na svojih tleh. In čeprav so bili ogoljufani za svojo železno zemljo in so si jo lastili drugi, so jo imeli za svojo in težko jim jo je bilo zapustiti. Ko je pred osmimi leti zaradi Škedenja in cenejše rude, ki so jo dobivali lastniki Kranjske industrijske družbe ceneje po morju kakor v svojih rudnikih pod Golico in na Begunščici, ugasnil nekdanji Rouardov plavž na Stari Savi, je bilo delavcem mnogo huje. Kakor gospodarjem zanje ta

Na jeseniški podružnici okrajnega zavoda, pod katerega delokrog spadata občini Jesenice in Boh. Bistrica in ki ima 1052 osebnih in 902 družinska upokojenca pa izgleda ta prevedba v številkah za en mesec naslednje:

osebne pokojnine pred prevedbo 9 milijonov 143.537 din in varstveni dodatek 56.333 din; osebne pokojnine po prevedbi 10.614.600 in varstveni dodatek 92.923 dinarjev; razlika 1.471.063 din in 36.592 dinarjev;

družinske pokojnine pred prevedbo 3.598.756 din in varstveni dodatek 264.274 dinarjev; družinske pokojnine po prevedbi 4.139.650 din in varstveni dodatek 681.837 din; razlika 540.894 in varstveni dodatek 417.563 din.

Skupaj torej povečanje pokojnin in varstvenega dodatka mesečno za 2 milijona 466.112 din, ali letno za 29.593.344 dinarjev.

Za drugo prevedbo, t. j. prevedbo na zahtevek, je na jeseniški podružnici vloženih čez en tisoč zahtevkov, tako da praktično 50 % upokojenec zahteva pravo pokojnine. Iz uradnih ugotovitev je na prvi pogled mogoče reči, da nad 70 % upravičeno. Kako bo ta prevedba denarno izgledala, je danes težko reči. Za enkrat moremo ugotoviti samo to, da je prvih 270 odločb o prevedbi po zahtevku, ki so jih upokojenec že prejeli, samo za prvih osem mesecev tekočega leta, na uradno prevedbo, pokazalo razliko za blizu dva in pol milijona din.

Pri vsem tem je pa spet res, da so pokojnine od XIII. do XX. pokojninskega razreda spričo naraščanja cen življenjskih artiklov nizke, saj znaša minimalna pokojnina za vdove le 4950 din, in da je Zveza upokojenec že poslala na mero dajno mesto predlog, naj se pokojnine v zgoraj označenih pokojninskih razredih zvišajo.

Čeprav prinaša novi pokojninski zakon mnogo izboljšav in ugodnosti, vendar v njem pogrešamo še nečesa, kar bi bilo tako za naše še aktivne zavarovance kakor za upokojene bistvene važnosti.

Za aktivne pogrešamo beneficirana leta za težko in zdravju škodljivo delo v gotovih obratih Železarne, tako kot imajo to n. pr. rudarji, za vse skupaj pa člena, ki sta bila sicer v prvotnem predosnutku zakona, pa sta iz nam neznanih razlogov odpadla, in to:

garancija, da se v primeru zvišanja cen življenjskim potrebščinam, istočasno ob zvišanju plač aktivnim zavarovancem, zvišajo analogno tudi pokojnine, in

posebno sodišče socialnega zavarovanja, ki bi obravnavalo samo spore iz socialnega zavarovanja.

Zal nam omejeni prostor za sestavek ne dovoljuje še podrobneje razčlenitve novega pokojninskega zakona, vendar upamo, da bo že teh nekaj misli dalo našim čitateljem vsaj približno sliko iz praktične strani novega zakona o socialnem zavarovanju.

Iz personalnega oddelka

V mesecu avgustu je bilo: 49 delavcev sprejetih, 94 delavcev obračunanih, 5 uslužbencev sprejetih, 2 uslužbenca obračunana.

Upokojeni so bili naslednji naši dolgoletni sodelavci: Vogelnik Fr., plavž, z delovno dobo 20 let; Kozelj Feliks, martinarna, z delovno dobo 21 let; Kus Jože, martinarna, z delovno dobo 35 let; Olipic Tomaž, martinarna, z delovno dobo 36 let; Žvagen Alojz, martinarna, z delovno dobo 27 let; Kržišnik Franc, Javornik I., z delovno dobo 41 let; Žumer Viktor, Javornik II., z delovno dobo 23 let; Oblak Jože, žičarna, z delovno dobo 6 let; Bajič Nedeljko, cevarna, z delovno dobo 13 let; Sodaj Šimen, energijski oddelak, z delovno dobo 39 let; Rožič Jože, energijski oddelak, z delovno dobo 17 let; Langus Jože, mehanična delavnica, z delovno dobo 44 let; Daksobler Janko, gradbeni oddelak, z delovno dobo 38 let; Žagar Alojz, promet, z delovno dobo 16 let; Mohorč Anton, nadzorna služba, z delovno dobo 26 let.

Vsem upokojenim sodelavcem želimo, da bi dolgo uživali zasluženi pokoj.

Umrli so: Plavulj Mustafa, plavž; Trpin Jakob, plavž; Cuznar Jože, žična valjarna; Ključanin Ilijaš, transport. — Svojcem naše iskreno sožalje!

V avgustu so se poročili naslednji naši sodelavci in sodelavke: Lavrič Ivan, plavž, z Remus Ano, elektrodni; Stare Dušan, personalni oddelak, s Stražišar Elo, MIŠ; Valter Silva, transport, z Blatnik Janezom; Trseglav Jože, Javk. III., s Svetino Marijo-Majdo; Razinger Valentin, HTZ, z Bergant Frančiško; Ambrožič Franc, OTK, z Endlicher Hermينو, Javk. IV. — Novoporočencem naše čestitke!

plavž ni bil zgolj gospodarski račun kakor lastnikom družbe, marveč košček njihovega starega sveta, ki so ga ljubili. In zdaj bo prav tako zaradi Škedenja ugasnil — vsaj tako so govorili — tudi javorniški plavž. Vse zaradi gospodarskega računa, ki so ga imeli lastniki Kranjske industrijske družbe s Škedenjem. Tam pri morju v Škedenju pri Trstu je zadnja leta nastajala industrija, velika industrija in vse je izgledalo, da bosta tovarni v jeseniški dolini že v prihodnjih letih postal samo stranska obrata škedenjske železarne. In človek, ki ga je spočel oče - plavžar v plavžarja in ki se je vanj pretočila že stoletna in stoletna plavžarska kri, bo moral zapustiti svojo zemljo in iti k morju neznani usodi nasproti.

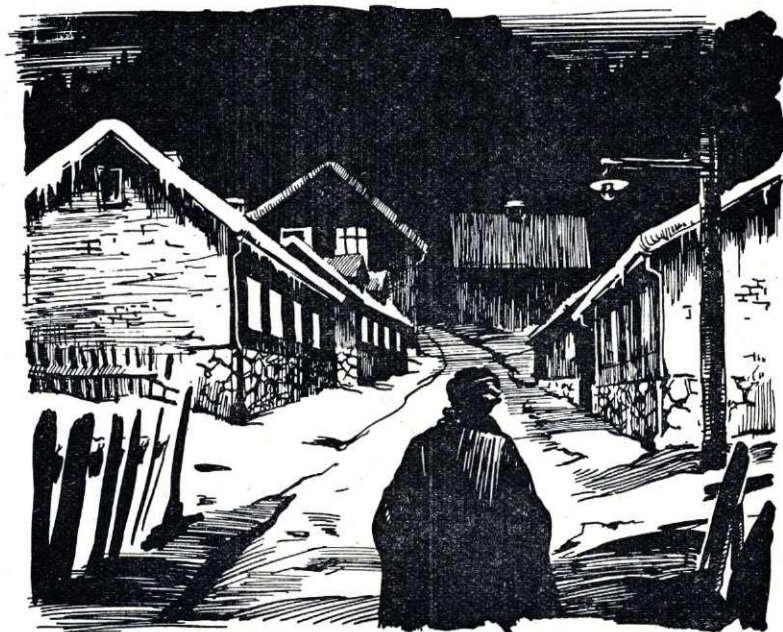
Skrb je legla na domačine in oprijela se je tudi tistih, ki jih novica o ugasitvi javorniškega plavža ni toliko prizadela. Turoben je postal pogovor v Kovačevi krčmi. Ta januarski večer v njej ni bilo več smeha. Skrb ga je ubila...

Ko je Fric Rouard stopil na ulico, ga ni zmrazilo kakor popoldan, ko je prišel iz pravnega poslopja Kranjske industrijske družbe. Grelo ga je žganje.

Zavil je na desno v ulico, kjer je stanoval tovarniški čuvaj Pajer. Tam se je hranil.

Pajerja sta stanovala v novem naselju, zgrajenem pred leti za tovarniške delavce. To naselje (današnja Delavska ulica) so imenovali Nova vas. Štiri pritlične barake so tvorile ulico, peta pa je bila enonadstropna. V tej sta v podstrešni sobi in kuhinji stanovala zakonca Pajerja. Stanovanjski prostor je bil podoben izvotljeni nepravilni peterokotni prizmi, če vzamemo za osnovno ploskev steno s tremi pravimi in dvema iztegnjenima kotoma. Na ploskvi med tema kotoma, ki jo je oblikovala streha, je bilo okno, kakor izsekano vanjo.

V tem podstrešnem stanovanju sta živela Pajerjeva. Bila sta dobra, a nesrečna, ker sta bila brez otrok. To svojo nesrečo sta pozabljala ob kopici delavskih otrok, ki so zahajali k njima in se v njunem stanovanju počutili kakor doma. Njemu, ki se ga otroci brez dolge porcelanaste pipe niso mogli predstavljati, so pravili stric, njej pa teta, dasi niso bili z njima prav nič v sorodu. »Teta« — tako ji je pravil tudi Fric — je bila doma s Koroškega. Z možem — prav tako Korošcem — je prišla na Jesenice. »Strica« je imela zelo rada, saj jo je rešil trpljenja in zaničevanja, ki ga je morala po nedolžnem trpeti

vsa mlada leta, ker je bila nezakonski otrok neke natakarike, katere se je le malo spominjala. Njena mati jo je dala v rejo nekemu kmetu v Lipo pri Vrbi ob Vrbskem jezeru. In pri tem kmetu je rasla in delala, dokler je ni zasnubil »stric«. Fric jo je imel rad. Spominjala ga je stare služkinje Hane. Prav tako dobra je bila z njim.

Dasi je bilo od Kovačeve gostilne do Pajerjevih le dobrih sto metrov, je Frica premamili plamen, ki je švigal iz martinarskega dimnika, da se je ustavil in naslonil na plot Kovačevega polja, raztezujočega se med cesto pod barakami vse do Jelenove gostilne.

— Saje so se vžgale, — je rekel, ko je puhnil plamen iz martinarskega dimnika in osvetlil meglo, ki je ležala nizko nad dolino in napovedovala nov sneg.

Slonel je ob plotu in mižal. Mrzli januarski zrak ga je svežil in to mu je dobro delo. Brez misli se je naslanjal na ograjo, dokler niso njegove pozornosti priklenile barake. Njihove sence, pokrite z debelim snegom, so se risale v večer.

Če jih gledaš podnevi, je razmišljal o barakah, so kakor fabriške delavnice sive in mračne. Pa so bile komaj pred petimi leti nove. Njemu pa so s zdele stare in znane. Kakor da jih ni videl samo tu. Kakor da so priromale sem od nekoč drugod. Morda z obrobja Donavic ali Leobna, se je nenadoma zamislil.

— Da, da! Le da so tam daljše in še bolj sive. In tudi strehe so tam položnejše...

Pa ne samo v Donavicah in Leobnu. Videl jih je tudi v Unzmarku in v Judenburgu... in v Fohnsdorfu... in v Seegrabnu, v Weisskirchnu in v Vordenbergu in... v Eisenerzu... v Brucku na Muri in Kapfenbergu... in v Dienlacku, Aumühlu in Kindbergu... in v Wartbergu... v Krieglachu in Ternicah... in v Ostavi in... povsod tam, kjer je hodil nekoč in iskal delavcev, ki bi znali streči pečem in strojem v novi tovarni...

Tam je videl barake in videl bi jih povsod, kjer se je v zadnjem stoletju razvila industrija. Povsod v Evropi, kjer so dimniki in visoke peči, povsod, kjer so valjarne in livarne in kjer je beda. Tudi v Parizu! Pomešale so se med romantiko, gotiko, renesanco in barok. Pomešale so se med slog francoskih kraljev v času Napoleona in Bourbonov, le da o njih ljudje, ki se spoznajo na zgodovino arhitekture, ne bodo napisali niti ene same besedice. Ne bodo pisali, kakor niso pisali o kolibah tlačanov. In vendar imajo tudi barake svoj slog, a ga ljudje, ki sodijo o umetnosti, ne opisujejo, razen socialnih pisateljev in socialnih poetov, ki jih komajda lahko prištejemo med umetnike druge vrste, kajti umetnost je dvignjena iznad vsakdanjega življenja in njegove umazanosti. Zato so mesta, ki so se razvila v industrijskem stoletju in slove po svojem barakarskem slogu, za umetnostne zgodovinarje nezanimiva, prav tako kakor za »čiste« poete in v njih najdejo morda samo kako cerkev ali graščino, ki je bila za duhovni razvoj in rast teh mest pravzaprav brez pomena. Da, ta mesta so za umetnostne zgodovinarje prav tako nezanimiva, kakor je za zagovornike »čiste« umetnosti nezanimiva socialna književnost in bi jo radi degradirali v svetu besede na stopnjo, ki imena umetnost ne zasluži... Tega Fric Rouard seveda ni razmišljal, razmišljati pa je moral avtor njegove povesti, dasi se je za hip izneveril snovi, ki jo obdeluje...

Medtem, ko je Fric Rouard slonel ob ograji Kovačevega polja, so pri Pajerju večerjali.

»Ali gospoda fabrikanta ne bo?« je posmehljivo vprašal delavec Matija, ki Frica ni mogel, in pokazal na posebej pogrnjeno mizo v kotu.

Pajerjeva je imela na hrani deset delavcev, oziroma enajst ljudi, če prištejemo k tem še »gospoda« Frica Rouarda ali »fabrikanta«, kakor so ga delavci imenovali, kadar so s obregali vanj. Tudi zdaj je mladi livar Jože Matiji pikro odgovoril:

Pepe Goflija ima beseda

Pa »Srečno« vsem skupaj!

Zlomkovo slabo se počutim, ko sem pravkar prišel z železniške postaje, kjer sem bingljal z glavo navzdol, da sem na novem »zemljevidu« Jesenic ugotovil, v katero smer drži pot na Plavž in proti Javorniku. Tam, kjer je Plavž, ni Plavž, ampak Javornik, tam, kjer pa je Javornik, ni Javornik, ampak Plavž. Sicer pa je »tabla« hentano lepo naslikana.

Številčkarji v naši tovarni so poslali uredništvu »Železarja« vabilo še na ime tistega urednika, ki ga že dve leti in pol ni več v Železarni. Ravno na tekočem pa niso! Na tekočem so bili le tisti na šoferški veselici na kazinskem vrtu, ki jim je »tekočina« grela premrle kosti. Ljudi je tako zeblo, da se niso mogli tako hitro tresti, kakor jih je zeblo. Pa ga še kar »žingamo«; nemara nas bo vsaj sneg prepodil z vrta pod toplo streho. Neki hudomušnež, ki je za vogalom žvečil na pol surove čevabčice, mi je na tihem zaupal, da bodo okoli kazine postavili plot, da ne bo »puf« ven ušel. Pa to so hude reči, ki ni, da bi posegal vanje in je bolje, da plačaš tistih pet dinarčkov pri kozarčku več, kot drugje. Da bo primanjkljaj manjši! Soferjem bi pa svetoval, če bodo še tako pozni z veselico, naj v prihodnje poleg vstopnic prodajajo še puloverje, ali pa naj sredi vrta zakurijo nekaj košev s koksom. Pa brez zamere, kljub nahodu in kihanju!

Zasmilili so se mi ljudje, ki so za osnovno šolo tri mesece hodili po cesti, tlakovani čez in čez s strešno opeko, ki so jo zmetali s strehe. Stanovalcem tistih hiš je verjetno všeč, ko pod čevlji tako lepo udarjajo koščki opeke »pinka, ponka«. Pogled pa ni lep in se po domače temu »pinka - ponkanju« reče zanikrnost. Svetujem, naj počakajo, da bo zapadel sneg; takrat se pa itak ne bo videlo, kaj leži pod njim.

Od-pinkaponkal sem preko luknjaste brvi v osnovno šolo, ki ni osnovna šola, v nižjo gimnazijo, ki ni nižja gimnazija, ampak po novem — osemletka. Pa se

je gruča otrok prepirala. Janezek je mislil, da bo šel v prvo, a so ga dali v peto, Lojzek je pa v četrti pogrnil in pojde ponavljat v osmo! Sment naj se znajde! Najbolj vesel bo tisti, ki je osem let hodil v staro osnovno šolo in ga bodo sedaj prepričali, da ima štiri razrede gimnazije. Ta bo prišel poceni do njih.

Na Jesenicah je postalo precej živo. Stavbe lezejo iz nekdanjih zelnikov kot gobe po dežju. Stolpnice so čisto pri vrhu. Visoke pa so, da je kaj! V desetem nadstropju jim bo zjutraj že sijalo sonce, ko bo v pritličju še tema. S terase se bo lahko z »rešpetinom« pogledalo, če je v Rovtih »Pri Jerci« tudi zmanjkało piva, kakor v dolini. Le to ne vem, kako bo tista revna voda prikapljala po vodovodu do zgornjega nadstropja, ko pa že v blokkih le redkokdaj v poletju prileze do tretjega nadstropja.

Oni dan sem jo kresnil na odbojkar-sko tekmo. Vstopnice nisem kupil, ker sem videl, da je večina ljudi lezla na igrišče kar skozi luknje v plotu. Lep vhod to ni, je pa poceni. Najprej sem zavil v kegljišče. Vsa vrata so bila zaprta! Svojo željo po ogledu modernega kegljišča sem utešil v bifeju, ki pa — seveda — ni zaprt. Dve partiji »šnopsl-na«, nekaj frakljčkov in že je zadonela pesem. Peli smo bolj glasno kot lepo in na »ovinkih« nas je malo »matralo«. Bife je še edini prostor na kegljišču, ki je obljuden. Sicer je pa ta moderna »pridobitev« naravnost povedano — zaprta! Hentaj, smo slabo naložili tiste milijončke, sem si mislil. Slišal sem celo predlog, da bi dvorano zalili z vodo in tako dobili zimsko kopališče.

Sportno igrišče je sploh poglavje zase. Stranišče gledalec zastonj išče. (Naj vsaj bližnjice v Mežakljo napeljejo!) Začudil sem se tudi, da je nekdo dobil po privatni »liniji« dovoljenje za posek tistih nekaj bukev, ki so doslej delale senco igrišču. Če bodo posekali še tisto, kar je narava dala hokejistom za zavetje, bomo pozimi pod sončnimi žarki imeli »župco« namesto ledu.

Pa naj neham, če ne bo še kdo dejal, da sem se preveč nad šport spravil. O, saj jo bom drugam tudi mahnil. Saj ne zmanjka takihle reči za mojo torbo. — Mimogrede sem šel v trgovino na Stari Savi po malo salame, pa mi je bilo hentano žal. Ni bilo pet minut po malici, smo že trije Urhovo pesem prepevali. Tiste mrhovinaste salame pa ne priporočam nikomur. Ne trgovini in ne kupcem. Sicer bo prva prišla na sanitarno inšpekcijo, drugi pa v bolnico.

No, pa dovolj, naj za tokrat neham. Martinarski dimnik je že zakrpan, zato ni več bojazni, da bi mi padla opeka na glavo, pa bom drugič šel kaj več po obratih. Te dni pa res nisem upal.

Zato za danes »Srečno!«

Pepe Goflja l. r.

»Bo že prišel, ko se bo naveličal sloneti na Kovačevem plotu... Mimo sem šel, a je bil tako pijan, da me ni poznal. Rekel mi je: Čakaj, ropar! — — —«

»Ne bodita zlobna!« se je teta zavzela za »fabrikanta«. Matija pa ni odnehal.

»Le kako ga morate trpeti, teta,« je rekel. — »Ali vam pijanec sploh kdaj plača?«

»Seveda mi,« je lagala, dasi ji Rouard že štiri mesece ni plačal niti krajcarja.

»Ne verjamem,« ji je oporekal Matija. — »Rekel bi, da vam ne da niti beliča...«

Tedaj so se odprla vrata.

»Guten Abend!«

Vstopil je Fric Rouard. Zgledal je utrujen in premražen, pijan pa ne. Januarski mraz ga je skoro streznil.

»Ach, Herr Fritz! Da ste le prišli!« se je vzradostila teta, delavci pa so utihnili in se sklonili nad svoje krožnike. — »Kje ste hodili vse dni, da vas ni bilo?«

Fric ni odgovoril. Segel je v žep in izvlekel Luckmannov denar ter ji dal vsega do zadnjega drobiža.

»Upam, da niste hudi, teta,« je rekel.

»Kje neki! Samo to je preveč, gospod Fric!« se je branila vzeti ves denar.

»Bo pa še za prihodnji mesec! Saj ste dolgo čakali nanj,« je rekel in ni hotel sprejeti denarja, ki ga mu je tiščala v roke »teta«. Ona se je še vedno branila.

»Za prihodnji mesec, pravite?« je rekla. — »Saj ste mi dali denarja za več kakor pol leta vnaprej, gospod Fric!«

On ni rekel nič. Šel je k pogrneni mizici v kotu in sedel, ne da bi koga pogledal. Ni opazil, da mu je »teta« skrivoma spustila v žep dva goldinarja, še prej pa zmagovalno pogledala Matijo in Jožeta. Oba sta se zagledala v krožnik. Teti se je zdelo, kakor da se sramujeta, ker sta Fricu — vsaj po njenih mislih — napravila krivico.

»Gotovo ste lačni,« je rekla Rouardu, ki je sedel, ne da bi slekel pelerino, in mu prinesla zvrhan krožnik golaža.

»Toliko ne bom,« se je branil Fric.

»Boste. Boste... Morate! Že tako ste suhi in blede,« mu je prigovarjala kakor otroku. »Po večerji pa ne boste šli nikamor več. Spat morate, saj zgledate, kakor da bi bili bolni. Saj mi obljubite, kajne?«

Fric se je nasmehnil in prikimal. Kljub temu, da se je branil polnega krožnika, je vse pojedel. Bil je strahovito lačen in večerja mu je teknila, kakor že dolgo ne.

Ko je odhajal in pozdravil samo »teto« (Pajer je bil v službi), se je Matija ujezil.

»Škric,« je siknil za njim.

»Matija, ne zmerjaj reveža!« ga je opomnila Pajerjeva in ga karajoče pogledala.

Matija pa se ni zmenil za njen žalostni obraz, marveč je stisnil pest.

»Če pomislim,« je rekel — »da je lani nameraval pripeljati stavko-kaze, bi ga...«

Pajerjeva ga je prekinila:

»Ubogati je moral Luckmanna, kakor moraš ti mojstra!«

Matijo je ujezilo, ker je »teta« zagovarjala škrica. Zdaj je bil hud tudi nanjo.

»Saj ga zagovarjate,« je rekel, — »kakor da bi bil vaš sorodnik.«

Pajerjeva ni rekla nič. Odšla je v vežo. Matija je ježno gledal za njo. Tedaj ga je opomnil tovariš.

Cene Ambrožič

75 - letnik

Pred 75 leti — 22. 1. 1883 se je v Tancarjevi hiši na Jesenicah rodil Cene Ambrožič. Njegova otroška leta in mladost so bila posuta z vso grenkobo nezakonskega otroka Rucrdove služkinje Ambrožič Terezije. Že s 13 letom je začel v tovarni (žičarna) služiti krub in tako lajšati življenje sebi in materi. Kot „freigeist“ je kmalu občutil tudi zapostavljanje in kruto izkoriščanje delavskega razreda. Z 20. letom leta 1904 je bil že med ustanovitelji prvega telesno-vzgojnega društva na Jesenicah, pri katerem je potem nastal tudi dramski in pevski odsek. Deloval je kot odbornik, vadiatelj, telovadec in pevec. Kasneje je deloval kot pevovodja pevskega društva Sava (1910) in režiser dramskega odseka pri istem društvu. „Sava“ je zašla v reakcionarne vode, zato so jo skušali z nekaterimi tovariši rešiti, pa ni šlo. Nato so pri Hermanu na Savi ustanovili nov napredni pevski zbor, čigar delovanje pa je jeseniška žandarmerija prepovedala. Tudi pevski zbor „Karl Marx“, kasneje organiziran na Javorniku, so morali opustiti, ker mu oblast ni dovolila življenja. Kljub vsemu so Muztrajali, dokler jih niso žandarji pregnali. S pokojnim Tonetom Zagarjem sta se lotila ustanovitve Svobode na Javorniku leta 1924. Isto leto je pomagal ustanoviti Delavsko prosvetno društvo „Vintgar“ na Blejski Dobravi in s svojo prisotnostjo kot pevovodja tudi vnesel napredno misel v pevski zbor v Zasipu. Z združenimi zbori so potem nastopali po Gorenjski in na raznih delavskih manifestacijah ter s pesmijo budili napredno zavest pri ljudeh. Orožniki so jim bili stalno za petami, večkrat pa so jim tudi prepredili na-

stope. Leta 1927, ko so z združenim zborom odšli v Bobinjsko Bistrico, da sodelujejo na političnem zboru pri Savici, so jih žandarji na železniški postaji v Bistrici prestregli in glavne voditelje zaprli, med njimi tudi Ambrožiča. Delo je bilo vidno bolj otežkočeno. Posluževali so se vseh mogočih oblik in prevar, da so lahko peli napredne pesmi. Koroščevi so jim bili stalno za petami, dokler niso njega in Toneta Verglja vtaknili pod policijsko nadzorstvo. Pri vsaki pevski vaji so bili navzoči tudi žandarji, verdar so napredni pevci kljub temu vztrajali. Nedvomno je Ambrožič Cene kot pevovodja omenjenih zborov ob pomoči tovarišev močno vplival na napredno miselnost in napredni program dela.

Kot napredni delavec je vse svoje življenje posvetil borbi za kulturni napredek delavstva. Bil je tudi ustanovni član neodvisne strokovne organizacije in njen aktivni član. Tudi v času NOB je materialno pomagal partizanom. Takoj po osvoboditvi se je kljub starosti s podvojeno silo lotil dela na kulturno-prosvetnem področju kot pevovodja. Za svoje dolgoletno delo je dobil mnogo javnih priznanj in diplom. Zaradi skromnosti in aktivnosti pa je priljubljen ne le med Jeseničani, temveč po vsej Sloveniji, kjerkoli je s svojimi zbori nastopal in razveseljeval ljudi in dvigal narodno zavest.

Lep življenjski jubilej praznuje tudi s 55-letnico aktivnega dela na kulturno-prosvetnem področju. Čeprav z zamudo, pa toliko bolj iskreno in toplo, čestitamo k njegovemu dvojnemu jubileju in mu kličemo: Še mnogo let!

Jalovec
s Slemena

Foto M. Mikelj

Triglavski planinski muzej

Aprila leta 1955 je v planinski sobi v domu Partizana na Jesenicah pod predsedstvom Zvoneta Teržana dozorel sklep, da se ustanovi Triglavski planinski muzej. Iz nič ustanoviti planinski muzej, ki naj bi prikazal vso prehojeno pot, planinsko delo in boj naših prednikov proti oholemu tujcu, je bila drzna misel. Odborniki so prevzeli nalogo za zbiranje jeseniške planinske kronike, ki naj bi se delila v tri obdobja: Leto 1903, ustanovitev kranjskogorske podružnice za kranjskogorski okraj s sedežem na Jesenicah; leto 1924, rojstvo jeseniške podružnice; leto 1945, nastanek planinske sekcije pri Fizikulturnem društvu na Jesenicah.

Z zavestjo, da izpolnjujemo plemenito narodno dolžnost, smo šli na delo in to dolžnost tudi izpolnili.

V začetku leta 1957 smo s sodelovanjem strokovnjaka za zbiranje muzejskih predmetov, s Francetom Torkarjem, še bolj zavihali rokave. Začeli smo trkati na vrata starih planinskih veteranov po bohinjski in gornjesavski dolini. Povsod smo našli razumevanje. Uspeh ni izostal.

Planinska razstava v mali dvorani pri Jelenu, ki je bila lani meseca maja, je bila hkrati tudi rojstvo Planinskega muzeja in je pokazala vztrajno in požrtvovalno delo zbiralcev planinske zgodovine. Pokazalo se je med drugim tudi to, da teren ni v celoti pregledan in preiskan in da po zaprašenih in vlažnih shrambah trohniijo dragoceni dokumenti. Po razstavi smo shranili naš zgodovinski material v prostorih Stalne razstave na Stari Savi. Zbranih je preko 100 predmetov.

Da bi nam bilo mogoče prikazati kolektivno življenje nekdanjega fužinarja, oglarja, rudarja in hribolazca planinca, so se zastopniki PD Jesenice dogovorili s člani odbora Stalne razstave in se vključili v Tehnični muzej Stalne razstave.

V drugih državah imajo že davno planinske in podobne muzeje, medtem ko smo mi pozabili na zbiranje raztresenih drobtin našega narodnega bogastva in ureditev muzeja.

Ker nameravamo v bodoče nadaljevati z izdelovanjem maket uničenih planinskih postojank in z zbiranjem slikovnega in drugega planinskega materiala naših prednikov, sami ne bomo kos vsemu. Zato prosimo vse prijatelje našega tradicionalnega planinstva, da nam pri delu pomagajo. Sporočite sodelavcem Triglavskega muzeja ali odboru Stalne razstave, kje se nahajajo predmeti, da bi tako obogatili naš skupni hram zgodovine.

Prostori Stalne razstave so trenutno v adaptaciji. Nestrpno čakamo in upamo, da bo Triglavski planinski oddelek Stalne razstave urejen v doglednem času in da bodo v njem dragoceni planinski predmeti kmalu našli mesto, ki jim pripada.

V Triglavskem planinskem muzeju si bodo lahko obiskovalci ogledali obširni relief Triglavske pokrajine, slike Slavka Smoleja, številne makete ter druge zgodovinske predmete, ki bodo prikazali razvoj planinstva od vsega začetka pa do današnjih dni.

Ivan Savli

ŠPORT KEGLJANJE

Pred kratkim je bilo v Kranju prijateljsko srečanje v kegljanju med člani kegljaškega kluba Triglav in Jesenice. Zmagali so domačini z rezultatom 6690 : 6535 podrtimi keglji. Na omenjenem tekmovanju je bil prebit kegljaški »zvočni zid«, in sicer tako, da je član KK Jesenice Črv podrl 920 kegljev. Vse kaže tako, da se bodo naši kegljači končno le uvrstili med najboljše v državi, saj so pred kratkim premagali na Jesenicah celo kegljaško ekipo državnega prvaka Grmošico iz Zagreba. Za dosežene uspehe v zadnjih dveh letih je kegljaška zveza Jugoslavije podelila trem članom KK Jesenice značke rekorderjev, in sicer:

Jože Slibar — zlato in bronasto značko;

Zvone Špec — srebrno značko;

Franc Črv — bronasto značko.

To so svetle strani kegljaškega športa na Jesenicah, obstojajo pa tudi temne strani. Zaradi finančnih težav je bilo kegljišče na Jesenicah v poletnih mesecih zaprto, s tem pa je bil onemogočen načrten in prepotreben trening naših kegljačev. Ne manjka se tudi tekmovalcev, ki neresno ali pa premalo trenirajo in prav zato ne dosežajo rezultatov, ki jih je možno doseči le z dobrim treningom. Povsem upravičeno pričakujemo in upamo, da se bodo naši kegljači uvrstili med vodilne kegljaške klube v državi in da bodo zavzeli tisto mesto, ki so ga imeli še pred leti.

Fr.

20 let dela in uspehov namiznega tenisa na Jesenicah

Letos poteka 20 let, odkar so bile na Jesenicah ustanovljene prve namizno-teniške sekcije. Do leta 1938 se je le tu in tam po malem igralo to športno igro za zabavo, od tega leta dalje, ko je bila ustanovljena in registrirana namizno-teniška sekcija pri takratnem športnem klubu Bratstvo, pa se pričinja nova doba hitrega razvoja in vzpona te športne panoge. Krog ljubiteljev namiznega tenisa je bil na Jesenicah vedno večji, zato tudi uspehi niso izostali. Naši kovinarji so kmalu postali zaradi svojih pomembnih uspehov znani širom naše domovine in tudi daleč izven nje, saj so ponesli ime železarskih Jesenic v mnoge države Evrope. Povsod so želi uspehe in priznanja.

Vojna je zadala igralcem namiznega tenisa hud udarec. Kar 16 članov je darovalo svoja mlada življenja za boljšo bodočnost naših narodov. Ta rana se je močno poznala v klubu, saj je klub izgubil skoraj vse igralce, ki so v tistih časih nekaj pomenili v tem športu. Le eden je ostal za seme in prav to seme je ponovno vzklilo. Takoj po končani vojni je bil postavljen nov temelj in začela se je nova doba v razvoju te panoge. Vztrajno in neumorno delo članov sekcije je bilo kronano z osvojitvijo najvišjih naslovov v državi, saj so kar trije igralci z Jesenic dosegli naslov državnega prvaka,

osem igralcev pa naslov republiškega prvaka v namiznem tenisu. Tri leta zaporedoma je moška ekipa osvojila naslov prvaka republike, tri leta pa je bila tudi član I. zvezne namizno-teniške lige.

Na Jesenicah je bilo izvedenih več različnih prireditev, turnirjev, dvobojev itd. Posebno zanimive so bile mednarodne prireditve, na katerih so nastopale reprezentance in igralci iz Indije, Izraela, Švedske, Francije, Nemčije, Madžarske, Avstrije, Italije itd.

Da pa naši namizno-teniški igralci ne gojijo športa samo zaradi športa in zabave, temveč se zavedajo tudi svojih državljanskih dolžnosti pri izgradnji socializma, nam dokazuje dejstvo, da so opravili preko 6.500 prostovoljnih ur pri gradnji športnih objektov, elektrifikaciji Črnega vrha in pri ostalih javnih delih. Za izboljšanje pogojev dela so si sami uredili lepe prostore nad odrom Fizikurnega doma, kjer se vsak dan sestaja mladina in načrtno pod strokovnim vodstvom goji to koristno športno panogo. V znak priznanja za udarniško delo so bili vsi člani I. ekipe odlikovani z zlatimi značkami dela, kar je edinstven primer v državi.

Ob tem pomembnem jubileju izrekamo našim igralcem namiznega tenisa iskrene čestitke ter jim želimo tudi v bodoče obilo uspehov pri njihovem delu!

Delo namizno-teniškega kluba v teh dvajsetih letih je neolčljivo povezano s požrtvovalnim, skromnim in neumornim »kapetanom« jesenških igralcev — Lojzeto Štrumblom, ki je dve desetletji s fanatično ljubeznijo igral, vzgajal in vodil jesenški klub. Pred kratkim sem ga obiskal na njegovem domu in pogled se mi je ustavil na vitrini. Kamor koli pogledaš, same trofeje, osvojene doma in v tujini. Napisi v najrazličnejših evropskih jezikih potrjujejo velike uspehe jesenškega igralca Lojzeta Štrumbla, ki je v družbi z ostalimi igralci ponesel v svet ime železarskega mesta v dolini med Mežakljo in Merco. Zaradi skopo odmerjenega časa sem si to veliko in lepo zbirko le površno ogledal, pa vendar sem takoj zaslutil, koliko požrtvovalnega dela, samoodpovedi in znoja se skriva za bleščečo zunanostjo vseh teh odlikovanj. Tovariš Lojze praznuje letos še drugi redki jubilej. V svoji športni karieri je letos odigral 500-to srečanje za zeleno mizico. Koliko je bilo za to potrebnih treningov? To je številka, ki ji je le malo enakih v zgodovini jugoslovanskega namiznega tenisa. Zato mu igralci namiznega tenisa in vsi jesenški športniki ob tem dvojnem jubileju iskreno čestitamo, z željo, da bi svoje bogato znanje še naprej kot doslej posredoval poznejšim rodovom.

ŠB

Jesenški
nogometaši,
ki tekmujejo
v enotni
slovenski ligi

Foto Tine Rant

PREKLIC

Preklicujemo veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno, ki se glasijo na naslednja imena:

Pristov Jakob — žična valjarna, Alegič Fehim — izolirka, Černe Slavko — Javornik I., Jan Ivan — gradbeni oddelek, Kučina Vojko — Javornik II., Delič Drago — elektro peč, Praprotnik Marija — elektrodni oddelek, Drašković Božidar, Javornik I.

PREKLIC

Podpisana preklicujem kot neresnično in obžalujem vse, kar sem žaljivega govorila o Koder Olgi, Jesenice, Čufarjeva št. 70 in se ji zahvaljujem, da je umaknila zasebno tožbo.

Jakomin Milka,
Jesenice, Prešernova ulica št. 36

PREKLIC

Podpisani Rajner Ivan, stanujoč na Jesenicah, preklicujem besede, ki sem jih izrekel tov. Bevc Olgi, stanujoči prav tako na Jesenicah, Aljaževa št. 1.

Rajner Ivan

ZAHVALA

Ob nepričakovani in nenadni smrti našega očeta, deda in pradedi

URBANA RAVHEKARJA

se toplo zahvaljujemo vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti. Prav posebno se zahvaljujemo njegovim bivšim delovnim tovarišem iz strugarne valjev na Javorniku, mehanične in konstrukcijske delavnice na Jesenicah, gasilcem PIGO Železarne Jesenice za častno spremstvo na zadnji poti ter godbi in pevcem za ganljive žalostinke. Iskrena hvala tudi vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za številne lepe vence in cvetje. Posebna zahvala gre tov. Jožetu Božiču, ki je ob smrti pokojnega očeta nudil vsestransko pomoč.

Žalujoča žena Neža, hčerke Pavla, Ana, Ivanka ter sinovi Gustelj, Lojze, Jože, Tomaž in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi našega dragega moža in očeta

MARTELAKA JANEZA

dolgujemo iskreno zahvalo zdravnikom: dr. Nosetu, dr. Jenku in dr. Čehu, ki so mu lajšali trpljenje v njegovi bolezni in mu nudili zdravniško pomoč.

Ob smrti našega pokojnega očeta se zahvaljujemo za vsestransko pomoč sosedom, vsem darovalcem lepih vencev in cvetja ter vsem, ki so nas v dnevih težke izgube tolažili ter nam izrekli sožalje. Iskrena hvala organizacijam SZDL in ZB NOV terena Javornik za sodelovanje pri organizaciji pogreba. Zhvaljujemo se tudi govrnikom Tinetu Noču, Borisu Mihajlu in Martinu Čufarju za poslovilne besede ob odprtem grobu. Ob tej priliki se zahvaljujemo godbi DPD Svoboda Javornik za ganljive žalostinke, kakor tudi vsem znancem in prijateljem, ki so pokojnega očeta spremili na njegovi zadnji poti v prerani grob.

Žalujoči: žena Frančiška, sin Ivan z družino, Franc Konobelj - Slovenko z družino in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob težki izgubi drage mame

SUZANE ŠTRAUS

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so z nami sočustvovali in jo spremili na njeni zadnji poti v prerani grob. Še posebej se zahvaljujemo uslužbencem trgovskega podjetja Delikatesa za vsestransko pomoč v dnevih težke izgube, zdravnikom, ki so ji v njeni dolgotrajni bolezni lajšali trpljenje ter moškemu pevskemu zboru DPD Svoboda Javornik za ganljive pesmi ter darovalcem vencev in cvetja.

Žalujoče hčerke, sinovi, vnuki in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob tragični izgubi sina

MAUSERJA FRANCIJA

se iskreno zahvaljujemo vsem darovalcem vencev in cvetja. Iskrena hvala vsem, ki so ob tako težki in prerani izgubi sočustvovali z nami.

Naša iskrena zahvala velja tudi jeseniški godbi ter godbam iz Hrušice in Javornika in pevskemu zboru DPD Svoboda Hrušica. Hruščanskim fantom se zahvaljujemo za častno spremstvo na njegovi zadnji poti v prerani grob, prav tako tudi tov. Ženu in tov. Mirku Klinarju za poslovilne besede ob odprtem grobu ter vsem, ki so nam ob dnevih težke izgube izrekli sožalje.

Žalujoča mati Mauser Ljudmila
z družino in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob izgubi drage žene, sare mame in sestre

KRNIČAR IVANE

se iskreno zahvaljujemo vsem znancem in prijateljem, ki so darovali cvetje in jo v velikem številu spremili na njeni zadnji poti.

Posebna zahvala velja sovaščanom, ki so nam ob dnevih težke izgube stali ob strani in pomagali, kakor tudi organizacijam SZDL in SZŽ za poslovilne besede ob odprtem grobu.

Žalujoči mož, hčerke, sinovi, sestra in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Po dolgi in mučni bolezni nas je zapustila naša draga mama in žena

ALBINA BOHINC

Ob tej priliki dolgujemo zahvalo požrtvovalnemu zdravniku dr. Mirku Višnarju, ki ji je lajšal trpljenje in se trudil, da bi našo drago mamo ohranil pri življenju.

Iskrena hvala sosedom, Markljevim, Potočnikovim in Jakljevi, ki je pokojnici v času njene bolezni neutrudljivo stala ob strani. Zahvaljujemo se tudi pevskemu zboru za ganljive pesmi in tov. Weis Angelci za poslovilne besede ob odprtem grobu. Prav tako se zahvaljujemo darovalcem vencev in svetja ter prijateljem in znancem, ki so pokojno mamo in ženo spremili v njen prerani grob. — Iskrena hvala!

Žalujoči: mož Franc, hčerka Malči, zet Adi in vnuk Boro.

POPRAVEK

V predzadnji številki Železarja bi moralo biti pri članku »Razvoj kemičnega oddelka OTK skozi desetletja« na mesto začetnih črk UA napisano ime avtorja tega članka Jelen Avgust.

V 8. številki našega lista se je na strani 185 vrnila neljuba tiskovna pomota, in sicer, da bi morali vstaviti pri podpisu k sliki ime avtorja Tone Urbanc in ne Tone Torkar, kar je bilo pomotoma napisano.

Železar — Glasilo delovnega kolektiva Železarne Jesenice. September št. 9. Leto VII. Izdaja tovarniški odbor sindikalne podružnice ŽJ. Odgovorni urednik Vovk Živan, Industrijska cesta 6. Ureja uredniški odbor: Dolinar Andrej, Pintar Anton, Saksida Ivan, Budja Milan, Varl Jože, Treven Franc, ing. Marolt Milan, Noč Miro, ing. Sešek Pavle, Tori Ljubo, Žagar Edo, Stare Marjan. Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja«, Tehniški muzej Železarne Jesenice, telefon 271. Dopise in fotografije pošljite na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo. Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk« v Kranju. Klišeje izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju. — Naslovna in zadnja stran ovitka sta delo akademskega slikarja J. Torkarja. Fotografijo na naslovni strani je izdelal Slavko Smolej.

